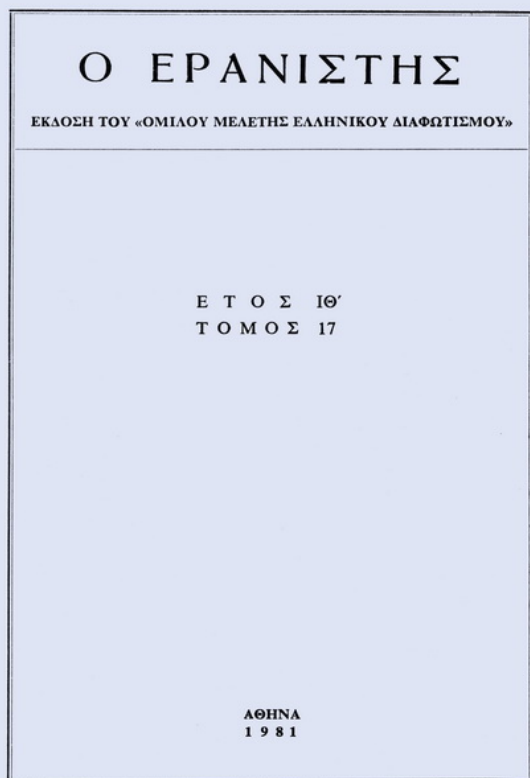

The Gleaner

Vol 17 (1981)

Κριτική βιβλιογραφία του «Κρητικού Θεάτρου»
(1965-1979)

Στέφανος Ε. Κακλαμάνης

doi: [10.12681/er.303](https://doi.org/10.12681/er.303)

To cite this article:

Κακλαμάνης Σ. Ε. (1981). Κριτική βιβλιογραφία του «Κρητικού Θεάτρου» (1965-1979). *The Gleaner*, 17, 46-73.
<https://doi.org/10.12681/er.303>

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ «ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ»

(1965-1979)

μέ λογισμό και μ' όνειρο
Σολωμός

Ἡ «Κριτική Βιβλιογραφία τοῦ «Κρητικοῦ Θεάτρου» (1965-1979) συγκροτήθηκε μέ βάση τὸ σχῆμα τῆς προηγούμενης βιβλιογραφικῆς ἐργασίας τοῦ καθηγητῆ Μ. Ι. Μανούσκα¹ καὶ περιλαμβάνει συνολικὰ 123 λήμματα σὲ κατάταξη χρονολογικὴ καὶ γιὰ κάθε ἔτος ἀλφαριθμητικῇ².

Τὸ κάθε λῆμμα συνοδεύεται ἀπὸ σχόλιο στὸ ὁποῖο παρουσιάζεται συνοπτικὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ δημοσιεύματος· ὅταν ὅμως ὁ τίτλος ἢ τὰ κεφάλαια προσδιορίζουν τὸ περιεχόμενο ἐπακριβῶς, τὸ σχόλιο, ὅπου ὑπάρχει, καλύπτει ἄλλες ἀνάγκες: ἀξιολόγηση καὶ χαρακτήρα τοῦ δημοσιεύματος, ἐκτίμηση τῆς προσφορᾶς του στὴν προώθηση τῶν διαφόρων προβλημάτων τοῦ ἔργου εἰδικὰ ἢ τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου γενικὰ, συσχέτιση μέ κατάλληλες παραπομπές πρὸς ἄλλα συναφῆ τῆς Βιβλιογραφίας κλπ. Σὲ περίπτωσι πού ἔχει δημοσιευτεῖ περισσότερες ἀπὸ μιὰ φορές καταγράφεται ἡ πρώτη δημοσίευση καὶ στὸ σχόλιο δίνονται μέ χρονολογικὴ σειρά οἱ ἐπόμενες καὶ σημειώνονται οἱ τυχόν ὑπάρχουσες διαφορές· ἔτσι δὲν ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸν «καιρὸ» τοῦ —καὶ τὸν «τόπο» τοῦ, καὶ τὸν «καιρὸ» τοῦ «τόπου» τοῦ— καὶ συνεπῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ἐκτιμηθεῖ ὁ ρόλος τῆς ὁποιαδήποτε συμβολῆς τοῦ στὴν προώθηση τῆς ἔρευνας· π.χ., ἐὰ

Καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς δασκάλους μου Μ. Ι. Μανούσκα καὶ Ν. Μ. Παναγιωτάκη γιὰ τὴν πολὺτιμη βοήθεια πού μοῦ πρόσφεραν· θεώρησαν τὸ χειρόγραφο καὶ μέ τις ὑποδείξεις τοὺς βελτίωσαν αἰσθητὰ τὴν ἀρχικὴ μορφή τοῦ κειμένου.

1. Μ. Ι. Μανούσκα, *Κριτικὴ Βιβλιογραφία τοῦ «Κρητικοῦ Θεάτρου»*, Δεύτερη ἔκδοση συμπληρωμένη, Ἀθήνα 1964 [στὸ ἐξῆς: Μανούσκας:].—Εἶναι ὅμως φυσικὸ νὰ ὑπάρχουν καὶ παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴ μέθοδο αὐτή: ἐδῶ, κάθε κριτικὴ ἔκδοση δίνεται σὲ ἓνα μόνο λῆμμα· ἡ φιλολογικὴ μελέτη σὲ δυὸ (ἢ περισσότερα) ἔργα τοῦ «Κρητικοῦ Θεάτρου» ἀντιμετωπίζεται ξεχωριστὰ γιὰ τὸ κάθε ἔργο, χωρὶς νὰ καταχωρίζεται στὸ πρῶτο μέρος — βλ. τις περιπτώσεις Δετοράκη: ἀρ. 75, 86, 101 καὶ Τσοπανάκη: ἀρ. 88 καὶ 102.

2. Οὐσιαστικὰ ὅμως περιέχει 109 δημοσιεύματα· δηλαδή, συνολικὰ ἀπὸ τὰ

ό αρ. 4 ἐδῶ, εἶχε ἀναδημοσιευτεῖ μετὰ τὸ 1968 καὶ ὡς ἐκ τούτου καταγραφεῖ μετὰ τὸν αρ. 8, χωρὶς ἀμφιβολία θὰ ἔχανε τὴν προδρομική της ἀξία³. Παρόλα ταῦτα, ὅταν οἱ μεταξὺ τους διαφορὲς εἶναι πολλές καὶ σημαντικὲς —πράγμα βεβαίως ποὺ δηλώνεται— προτιμᾶται ἡ τελευταία δημοσίευση. Ὅσον ἀφορᾷ τὴ δημοσίευση μελέτης κλπ. ποὺ περιέχεται ἤδη στὴ Βιβλιογραφία Μανούσκα (ὅπως πχ. οἱ περιπτώσεις Μέγα)⁴, καταγράφεται ἡ τελευταία δημοσίευση καὶ χωρὶς σχόλια ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο γίνεται παραπομπὴ στὸν ἐκεῖ ἀριθμὸ καταγραφῆς της⁵.

Τὸ σχόλιο ἀκολουθεῖ καταχώριση κριτικῶν καὶ πχρυσιάσεων τοῦ δημοσιεύματος μετὰ τὴν ἐνδειξὴ «κρίσεις». Γιά βιβλιοκρισίες κριτικῆς ἐκδοσης ἔργου ποὺ δημοσιεύτηκε πρὶν ἀπὸ τὸ 1965 κρίθηκε ἀνγκαῖο γιὰ λόγους πληρότητας⁶ νὰ πχρυσιστεῖ καὶ ἡ ἴδια ἡ ἐκδοσις.

Δὲν περιέχονται τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ ἄρθρα —μολονότι τὰ ἄρθρα τοῦ Kindlers Literatur Lexikon εἶναι τὰ πληρέστερα στὸ εἶδος τους— καὶ τὰ σχετικὰ κεφάλαια ἀπὸ τίς «Ἱστορίες τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας»⁷. Ἀπὸ τίς ὅχι καὶ λίγες Ἀνθολογίες (ἡ δημοσιεύσεις ἀποσπασμάτων) καταχωρίζονται μόνον τῶν Στ. Ἀλεξίου, Α. Πολίτη καὶ Φ.Κ. Μπουμπουλίδη· σημαντικὲς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν οἱ δύο πρῶτες ποὺ δὲν μεταφέρουν ἀπλῶς τὸ κείμενο τῆς κριτικῆς ἐκδοσης, ὅπου ὑπάρχει, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦν παράλληλα καὶ τίς πηγὲς ἐκδίδοντας ὅχι σπάνια μετὰ διαφορετικὲς γραφές.

123 ἀφαιροῦνται 14 ποὺ εἴτε εἶναι ἀναδημοσιεύσεις παλαιότερων ἀπὸ τὸ 1965 μελετῶν (οἱ αρ. 48, 59, 69, 94, 103, 113, 114), εἴτε σχετίζονται ἔμμεσα μετὰ τὸ «Κρητικὸ Θέατρο» (οἱ αρ. 17, 20, 26, 33, 36, 41), ἢ πρόκειται γιὰ παραλλαγὴ ἄλλου ἄρθρου ποὺ καταχωρεῖται στὴ Βιβλιογραφία (ὁ αρ. 5 σὲ σχέση μετὰ τὸν 6).

3. Ἀπὸ ἄλλη πλευρὰ θεωρώντας τὸ ζήτημα αὐτὸ μὲν τέτοιου εἶδους μετατόπιση θὰ δημιουργοῦσε σχῆμα πρῶτοστο καὶ χρονικὰ ἀσυνέπειες περιεχόμενου στίς συσχετιζόμενες μελέτες· πρβλ. πχ. τοὺς αρ. 6 καὶ 98.

4. Βλ. σημ. 2.

5. Ἐξαίρεται ὁ αρ. 48 ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ σχόλιο.

6. Ἀλλιῶς δὲ θὰ ἐξυπηρετοῦσε καμιά σκοπιμότητα ἡ ἀναγραφὴ καὶ μόνον τῶν βιβλιοκρισιῶν ποὺ ἔγιναν στὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει.

7. Ἐκτός ἀπὸ τὴ *Storia della Letteratura Neogreca* τοῦ Μ. Vitti ποὺ ἀντιμετωπίζει τὸ φαινόμενο τοῦ «Κρητικοῦ Θεάτρου» ἀπὸ διαφορετικὴ σκοπιὰ· ἀλλὰ καὶ ἡ βιβλιοκρισία ἀπὸ τὸν Α. F. van Gemert εἶναι ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα γιὰ τὸ θέμα μας.

Διάγραμμα Βιβλιογραφίας

Μέρος Α'. Ι. Γενικά έργα	άρ.	1- 42
Μέρος Β'. ΙΙ. Ειδικά έργα	»	43-123

Α. ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

1. Γεώργιου Χορτάτση Έρωφίλη	»	43- 63
2. Ίωάννη Άνδρέα Τρώιλου Βασιλεὺς ὁ Ροδολίνος	»	64- 66
3. Άνώνυμου Ζήνων	»	67- 68

Β'. ΚΩΜΩΔΙΕΣ

1. Γεώργιου Χορτάτση Κατζούρμπος	»	69- 77
2. Άνώνυμου Στάθης	»	78- 88
3. Μάρκου Άντωνίου Φώσκολου Φορτουνάτος	»	89- 94

Γ'. ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

1. Γεώργιου Χορτάτση Πανώρια (= Γύπαρης)	»	95-102
2. Άνώνυμου Ό Πιστικός Βοσκός	»	103-108

Δ'. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Άνώνυμου Ή Θυσία τοῦ Άβραάμ	»	109-123
-----------------------------	---	---------

ΜΕΡΟΣ Α'.

1. Στυλιανὸς Άλεξίου, «Τὸ Κάστρο τῆς Κρήτης καὶ ἡ ζωὴ του στὸ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰώνα», *Κρητικὰ Χρονικά*, 19 (1965) 146-178, πίν. Κ'-ΚΗ'.

[1. Ή μορφή τῆς πολιτείας (σ. 146-150). — 2. Κοινωνικὲς τάξεις καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ (σ. 150-155). — 3. Ή καθημερινὴ ζωὴ (σ. 155-163). — 4. Ή πνευματικὴ ζωὴ (σ. 163-170). — 5. Ή θρησκευτικὴ ζωὴ (σ. 170-173). — 6. Οἱ πληγὲς (σ. 173-178)].

«Σκοπὸς τῆς μελέτης αὐτῆς εἶναι νὰ δώσει ἐκλαϊκευτικὰ καὶ συνοπτικὰ μιὰ γενικὴ εἰκόνα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ στὴν πρωτεύουσα τῆς Κρήτης, τὸ Κάστρο, αὐτὰ τὰ χρόνια, καὶ τοῦ περιβάλλοντος ποὺ ἐδημιούργησε ἀνθρώπους ὅπως ὁ Θεοτοκόπουλος, ὁ Κορνάρος, ὁ Κύριλλος Λούκαρις» (σ. 146, σημ.).

2. Μ. Ι. Μανούσακας, *Ή Κρητικὴ Λογοτεχνία κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Βενετοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1965.

[1. Εἰσαγωγή: Ή Βυζαντινὴ κληρονομία (σ. 5-12). — 2. Ή προστοιμασία τῆς ἀντίσης (15ος - 16ος αἰ.), (σ. 13-26). — 3. Ὁ αἰώνας τῆς ἀκμῆς (1590 περ. - 1669), (σ. 27-53)].

Γραμματολογικὴ ἐπισκόπηση τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας μὲ πλούσια βιβλιογραφία. Πρόκειται γιὰ ἐντελῶς ἀνανεωμένη καὶ ἐκσυγχρονισμένη μορφή τῆς μελέτης τοῦ Ἰδίου, «La Littérature Crétoise à l'époque Vénitienne», *L'Hellénisme Contemporain*, 9, τεῦχ. 2-3 (Mars - Juin 1955) 95-120 [βλ. Μανούσακας, ἀρ. 40].

ΚΡΙΣΕΙΣ: Τ. Α. Γριτσόπουλος, ἐφ. Ή Καθημερινή, φ. 16284 (1 Ὀκτωβρίου 1965) 1,4 — Ξ. Ι. Καράκαλος, *Νέα Ἑστία*, 80 (1966) 1258-1261.

3. Ἀνώνυμος [= Κώστας Νίτσος;], «Νὰ βροῦμε τὶς ρίζες μας», *Θέατρο*, 5, τεύχ. 27-28 (Μάης - Αὐγούστος 1966) 11-12.

Σχόλιο γιὰ τὴ μέχρι τὸ 1966 μελέτη καὶ ἀξιοποίηση τῶν ἔργων τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου· τόνιζεται ἡ ἀνάγκη θεατρολογικῆς ἐξέτασης τῶν ἔργων καὶ ἔρευνας γιὰ τὴν καλὺτερη γνώση τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ πολιτισμικοῦ κλίματος ὅπου παρουσιάστηκαν (βλ. τοὺς ἀρ. 4 καὶ 8).

4. Ν. Μ. Παναγιωτάκης, «Ἱταλικὲς Ἀκαδημίες καὶ Θέατρο. Οἱ Stravaganti τοῦ Χάνδακα», *Θέατρο*, 5, τεύχ. 27-28 (Μάης - Αὐγούστος 1966) 39-53.

[1. Ἡ Accademia Olimpica (σ. 39-40).—2. Ἀκαδημίες καὶ Ἱταλικὸ Θέατρο (σ. 40-45).—3. Οἱ Stravaganti τοῦ Χάνδακα (σ. 45-50)].

Στὸ τρίτο μέρος ὑπογραμμίζεται ἡ ὑπαρξὴ στὸ Χάνδακα τῆς Ἀκαδημίας τῶν Stravaganti καὶ συνδέεται ἡ συντελούμενη πνευματικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὸ φαινόμενο τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου μὲ τὴ δράση τῆς (βλ. ἀκόμη τὸν ἀρ. 8).

5. Linos Politis, «La poésie pastorale en Crète à la fin du XVIe siècle; rapports et différences avec la poésie pastorale italienne», *Actes du IVe Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée* [Fribourg 1964], Χάγη - Παρίσι 1966, σ. 1000-1007.

Οὐσιαστικὰ πρόκειται γιὰ τὸν ἀρ. 6 μὲ ὀρισμένες προσθήκες στὴν ἀρχή· γιὰ τὴν «Ἀπαρνημένη τῶν Χανίων», ἀρχαιόγλωσση μίμηση τοῦ Θεόκριτου, τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα, καὶ γιὰ τὸ παρένθετο ἐπεισόδιο τοῦ Κρητικοῦ στὸν Ἑρωτόκριτο, γιὰ τὸ ὁποῖο διατυπώνεται ἡ ἂποψη ὅτι προέρχεται ἀπὸ κάποιο ἱταλικὸ εἰδύλλιο. — Ἀναδημοσίησε: L. Politis, *Paléographie et littérature byzantine et néo-grecque. Recueil d'études*, Λονδίνο, Variorum Reprints, 1975, ἀρ. 23.

ΚΡΙΣΕΙΣ: H.-G. Beck, *Byzantinische Zeitschrift*, 60 (1967) 146.

6. Αἴνος Πολίτης, «Ποιμενικὴ Ποίηση καὶ Δράμα. Ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς μὲ τὰ ἱταλικὰ», *Θέατρο*, 5, τεύχ. 27-28 (Μάης - Αὐγούστος 1966) 32-34.

Συνδέεται ἡ κρητικὴ ποιμενικὴ ποίηση μὲ τὴ σύγχρονή της ἱταλικὴ καὶ σημειώνονται οἱ ὑπάρχουσες ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς. Ἐπίσης ἐξετάζεται ἡ Πανώρια (= Γύπαρης) σὲ σχέση μὲ τὸ πιθανολογούμενο ἱταλικὸ τῆς πρότυπο, τὴν *Calisto* τοῦ Luigi Groto (βλ. καὶ τὸν προηγούμενο ἀριθμὸ). Ἀνακοίνωση στὸ Β' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριο δημοσιευμένη στὰ *Πεπραγμένα* του, τ. Δ', Ἀθ. 1969, σ. 389-396, καὶ ἀναδημοσιευμένη στὸ: Α. Πολίτης, *Θέματα τῆς Λογοτεχνίης μας. Δεύτερη σειρά*, Θεσσαλονίκη 1976 [Μελέτη, 12] σ. 53-65.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Γιὰ τὴν ταύτιση τοῦ πρότυπου τῆς Πανώριας μὲ τὴν *Calisto* διατύπωσε ἀμφιβολίες, χωρὶς δυνάτᾳ ἐπιχειρήματα, ὁ Α. Σαχίνης (βλ. τὸν ἀρ. 98).

7. Linos Politis, «Il Teatro a Creta nei suoi rapporti con il Teatro Italiano del Rinascimento, e in particolare con la Commedia Veneziana», στὸν τόμο *Venezia e l'Oriente fra tardo Medioevo e Ri-*

nascimento, a cura di A. Pertusi, Φλωρεντία 1966 [Civiltà Europea e Civiltà Veneziana, Aspetti e Problemi, 4], σ. 225-240.

Συνδέεται η καλλιέργεια του Θεάτρου στην Κρήτη με το πρόσωπο του Γεώργιου Χορτάση και γίνεται συνοπτική γραμματολογική παρουσίαση των έργων του Κρητικού Θεάτρου. Η εξέταση του προβλήματος των πηγών των Κρητικών Κωμωδιών δείχνει την επίδραση της *Commedia Veneziana*, που στάθηκε το ένδιάμεσο στάδιο από την *Commedia Erudita* στην *Dell'arte*, στα έργα της οποίας πρέπει να αναζητηθούν τα πιθανά τους πρότυπα. Αναδημοσιεύτηκε: L. Politis, *Paléographie et littérature byzantine et néo-grecque*, β.π., άρ. 24.

8. Ν. Μ. Παναγιωτάκης, «Έρευναι έν Βενετία», *Θησαυρίσματα*, 5 (1968) 45-118, πίν. Ε'-Γ'.

[1. Περί Καλλιεργών (σ. 45-58). — 2. Περί της 'Ακαδημίας του Χάνδακος και της πνευματικής ζωής έν Κρήτη κατά τον 16ον και τον 17ον αιώνα (σ. 58-105)].

Σημαντικότατο κείμενο —διευρύνει τούς όρίζοντες των Κρητολογικών Σπουδών— για τον πλούτο των πληροφοριών γύρω από την πολιτισμική κατάσταση στην Κρήτη κατά τούς δυο τελευταίους αιώνες της Βενετοκρατίας.

9. Έμμ. Κ. Χατζηγιακουμής, *Νεοελληνικάί πηγαί του Σολωμού. Κρητική Λογοτεχνία—Δημόδη Μεσαιωνικά Κείμενα—Δημοτική Ποίησης*, έν 'Αθήναις 1968 [Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπλόου, 1] σ. 25-112.

Μελετάται διεξοδικά και άποτιμάται κριτικά η επίδραση της Κρητικής Λογοτεχνίας της άκμης στην ποιητική του Δ. Σολωμού.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Δ. Πολίτης, *Ελληνικά*, 24 (1971) 194-201. — 'Ανώνυμος [=Octave Merlier;], *Études Néo-helléniques*, 3 (1971-1972) 103-107. — C. M. Prussis, *Neohellenika*, 2 (1975) 347-349.

10. *Κρητική 'Ανθολογία (ΙΕ'—ΙΖ' αιώνας)*. Είσαγωγή, άνθολόγηση και σημειώσεις Στυλιανού 'Αλεξίου, 'Ηράκλειον Κρήτης 1969 ['Εταιρία Κρητικών 'Ιστορικών Μελετών], 12 πίν.

[1. Είσαγωγή (σ. 11-24). — 2. Κείμενα (σ. 27-234). — 3. Παράρτημα: Κρητικά δημοτικά τραγούδια της εποχής της Βενετοκρατίας (σ. 237-242). — 4. Βιβλιογραφικές Σημειώσεις (σ. 245-249). — 5. Γλωσσάριο (σ. 253-262)].

Στή νέα αυτή αίσθητά έμπλουτισμένη έκδοση «γιατί περιέλαβε όχι μόνο μεγαλύτερα και περισσότερα άποσπάσματα, αλλά και γιατί σ' αυτήν αντιπροσωπεύονται άρκετά έργα που δέν είχαν καθόλου περιληφθῆ στην πρώτη» οί άριθμοί που άνήκουν στο Κρητικό Θέατρο είναι οί: 21, 23-25, 29-31 και 33. «Χρησιμοποιήθηκαν επίσης τώρα κριτικές εκδόσεις κειμένων, που είδαν τό φώς στο μεταξύ» σέ άρκετες περιπτώσεις έγινε κριτική παραβολή με τις πηγές» (σ. 7). Για την πρώτη έκδοση: 'Ηράκλειο 1954, βλ. Μανούσακας, άρ. 36.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Δ. Κακουλίδη, *Ελληνικά*, 24 (1971) 437.

11. Spyros A. Evangelatos, «Das Griechische Theater in Spätrenaissance, Barock und Aufklärung», *Maske und Kothurn*, 15 (1969) 119-130, πίν. XIV—XVI.

Συνοπτική παρουσίαση τοῦ Κρητικοῦ καὶ τοῦ Ἑπτανησιακοῦ Θεάτρου τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰώνα· συνοδεύεται ἀπὸ τὴ βασικὴ βιβλιογραφία τοῦ θέματος (σ. 127-130).

ΚΡΙΣΕΙΣ: Α. Πολίτης, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 489-490.

12. E. Kriaras, «Noms propres de provenance italienne dans le Théâtre Crétois — Degré d'érudition des auteurs», *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 7 (1959) 133-141.

[1. Noms historiques et mythologiques de forme italianisante (σ. 135-139)· — 2. Les littérateurs crétois, la tradition érudite et l'humanisme crétois (σ. 139-141)].

Δημοσιεύεται κατ'όλογον τῶν κύριων ὀνομάτων ἀπὸ τὴν Ἑρωφίλη, τὸ Ζήνωνα, τὸν Κατζούρμπο, τὸ Στάθη, τὸ Φορτουνάτο, τὴν Πανώρια καὶ τὸν Πιστικὸ Βοσκό, καὶ ὑποστηρίζεται ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτὰ μεταφράζονται ἀπευθείας ἀπὸ τὰ ἰταλικά χωρὶς νὰ περάσουν ἀπὸ τὸν ἑλεγχον τοῦ λόγιου διασκευαστῇ.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Δ. Κακουλίδης, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 490-491.

13. I[sidora] R[osenthal] — K[amarinea], «Kretische Literatur in 17. Jahrhundert», *Hellenika*, 6, τεύχ. 16-17 (1969) 60-64.

Σύντομη ἐκλαϊκευτικὴ μελέτη γιὰ τὸν Ἑρωτόκριτο, τὴ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ καὶ τὴν Ἑρωφίλη μὲ λάθη καὶ ἀσάφειες· συνοδεύεται ἀπὸ δυὸ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Ἑρωτόκριτο (Δ 1993-2013, «ὁ θρῆνος τοῦ Βλαντίστρατου») καὶ τὴ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ (στ. 29-94, «ὁ μονόλογος τοῦ Ἀβραάμ»), μεταφρασμένα στὰ γερμανικά ἀπὸ τὸν Helmut Schareika.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Δ. Κακουλίδης, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 488-489.

14. Σ. Α. Εὐαγγελάτος, *Ἱστορία τοῦ Θεάτρου ἐν Κεφαλληνίᾳ (1600-1900). Μετὰ δραματολογικῆς ἀναλύσεως τῶν σημαντικωτέρων ἔργων καὶ πρώτης κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ παλαιοτέρου κεφαλληνιακοῦ θεατρικοῦ κειμένου, ἐν Ἀθήναις 1970 [Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπλόου, 5] σ. 25-40.*

Γίνεται σύντομος λόγος γιὰ τὴν κρητικὴ ἐπίδραση στὴ διαμόρφωση τοῦ Ἑπτανησιακοῦ Θεάτρου καὶ τὴν προέλευση τῶν χειρογράφων τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου.

15. Σπύρος Α. Εὐαγγελάτος, «Γεώργιος Ἰωάννη Χορτάτσης (ci. 1545-1610)», *Θησαυρίσματα*, 7 (1970) 182-227, πίν. Κ'—ΚΒ'.

[1. Ἡ ἀφετηρία τῆς ἔρευνας (σ. 182-189)· —2. Οἱ δέκα Γεώργιοι (σ. 189-194)· —3. Ὁ «Γραμματικὸς» (σ. 194-200)· —4. Ἡ «Ἁγία Παρασκευή, ὁπού 'ναι στὸ Μερκούρι» (σ. 200-203)· —5. Ὁ τάφος τοῦ Γεωργίου Χορτάτση (σ. 204-214)· —6. Τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα (σ. 214-215)· —7. Παράρτημα Ἑγγράφα (σ. 216-227)].

Ἐρευνα στὰ κρητικὰ νοταριακὰ κατὰστιχα τῶν Βενετικῶν Ἀρχείων γιὰ τὴν ταύτιση τοῦ Γεωργίου Χορτάτση· παρὰ τὶς φιλόπρονες προσπάθειες τοῦ μελετητῆ τὰ στοιχεῖα ποὺ προσκομίζονται σ' αὐτὴ δὲν ὀδηγοῦν σὲ ἀσφαλῆ συμπεράσματα γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ ποιητῆ τῆς Ἑρωφίλης.

16. Φαίδων Κ. Μπουμπουλίδης, *Κρητικὸν Θέατρον*, Ἀθῆναι [1970].

[1. Εἰσαγωγή (σ. 7-31) — 2. Ἀνθολογημένα κείμενα (σ. 35-163) — 3. Γλωσσάριον (σ. 165-175)].

Ἀνθολογία χωρὶς ἰδιαιτέρες ἀξιώσεις καὶ προοπτικές.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Δ. Κακουλίδης, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 434-436.

17. Louis Coutelle, *Le Greghesco. Réexamen des éléments néo-grecs des textes comiques vénitiens du XVIe siècle*, Θεσσαλονίκη 1971 [Ἑλληνικά, Παράρτημα, 22].

Μελέτη συστηματικῇ, θέτει σὲ ἀσθηρὴ κριτικὴ τὸ ὕλικὸ καὶ τὰ προηγούμενα πορίσματα καὶ δίνει νέα διάσταση στὸ χαρακτῆρα τοῦ Greghesco.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Α. L. Vincent, *Ἑλληνικά*, 25 (1972) 480-485.

18. Giuseppe Spadaro, «Il Teatro Cretese. 1. La Tragedia», *Siculorum Gymnasium*, 24 (1971) 70-92.

Γραμματολογικὴ ἐξέταση τῶν Κρητικῶν Τραγωδιῶν. Ἡ μελέτη τοῦ ἴδιου, «La Tragedia a Creta nel XVII secolo», *Dialogos*, τεύχ. 54 (Aprile—Giugno 1973) 1-25, εἶναι ἀναπτυγμένη μορφή τῆς προκείμενης· συγκεκριμένα, προστίθενται ἐκτενεῖς περιλήψεις τῶν υποθέσεων τῶν τριῶν τραγωδιῶν στὴ θέση τῶν κοινῶν μὲ τὰ γνωστὰ ἰταλικά τους πρότυπα χωρίων ποὺ ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὴ δημοσίευση τοῦ 1971.

19. Mario Vitti, *Storia della Letteratura Neogreca*, Τορίνο, ERI, 1971 [Letterature e Civiltà, 16], σ. 75-109.

Ἐξετάζεται τὸ κρητικὸ τραγικὸ θέατρο κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ἰταλικοῦ λογοτεχνικοῦ μπαρόκ. Βλ. ἐπίσης τοὺς ἀρ. 23 καὶ 27.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Α. F. van Gemert, *Ἑλληνικά*, 27 (1974) 200-208· στὶς σ. 204-206 διατυπώνονται ἀντιρρήσεις γιὰ τὴ σύνδεση τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου μὲ τὸ Ἰταλικὸ Μπαρόκ.

20. Manlio Cortelazzo, «Nuovi contributi alla conoscenza del Greghesco», *L'Italia Dialettale*, 35, n.s. 12 (1972) 50-64.

Σχολιάζεται ὁ ἀρ. 17 καὶ προστίθενται τρία νέα κείμενα καὶ δυὸ ἀκόμα συγγραφεῖς τοῦ Greghesco στὰ ἤδη γνωστά.

21. Vincenzo Pecoraro, «Contributi allo studio del Teatro Cretese. 1°. I Prologhi e gli Intermezzi», *Κρητικά Χρονικά*, 24 (1972) 367-413.

[1. I Prologhi (σ. 367-388) — 2. Gli Intermezzi (σ. 389-413)].

Μελετῶνται οἱ Πρόλογοι καὶ τὰ Ἰντερμέδια τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου σὲ σχέση μὲ ἄλλα ἰταλικῶν ἔργων τῆς ἰδιας περιόδου ἐποχῆς καὶ σημειώνεται ἡ ὑφολογικὴ καὶ δομικὴ τους ἀντιστοιχία.

22. Κομνηνὴ Πηδόνια, «Παρατηρήσεις σὲ κρητικὰ καὶ ἄλλα κείμενα», *Κρητικά Χρονικά*, 24 (1972) 278-293.

[1. Γνωριμία του Κορνάρου με τὰ ἔργα τοῦ Χορτάτση (σ. 278-286)].

Ἐξετάζεται μήπως, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑρωφίλη, γιὰ τὴν ὁποία εἶχε διαπιστωθεῖ ἡδὴ ἀπὸ τὸν Κ. Ν. Σάθα ἐπίδραση στὸν Ἑρωτόκριτο, καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἔργα τοῦ Χορτάτση, ἡ Πανώρα καὶ ὁ Κατζούρμπος, χρησίμευσαν ὡς πηγὴ στὸν Κορνάρο.

23. Mario Vitti, «Τὸ ἄγχος τῆς ζωῆς στὸν καιρὸ τῶν Χορτάτση καὶ Βιτζέντζου Κορνάρου», ἐφ. *Τὸ Βῆμα*, φ. 8455 (10 Δεκεμβρίου 1972) 4.

Βλ. καὶ τὸν ἀρ. 27.

24. Ἀλέξης Σολομός, *Τὸ Κρητικὸ Θέατρο. Ἀπὸ τὴ φιλολογία στὴ σκηνή*, Ἀθήνα 1973.

[1. Προλεγόμενα (σ. 9-23)· —2. Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ (σ. 24-38)· —3. Ἡ Ἑρωφίλη (σ. 39-60)· —4. Ὁ βασιλέας Ροδολίνος (σ. 61-82)· —5. Ὁ Ζήνων (σ. 83-101)· —6. Ὁ Γύπαρης (σ. 102-119)· —7. Οἱ Κωμωδίες (σ. 120-146)· —8. Τὰ Ἰντερμέδια (σ. 147-182)· —9. Ἐπιλεγόμενα (σ. 183-204)· —10. Σημειώσεις καὶ Πίνακες (σ. 205-230)]. Ἀνισης ἀξίας θεατρολογικὴ ἐξέταση τῶν ἔργων τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Μ. Vitti, *Θέατρο*, 7, τεύχ. 38-39 (Μάρτης-Ἰούλης 1974) 116-117.

25. A. L. Vincent, «Demotic literature of the cretan renaissance period», *Μαντατοφόρος*, τεύχ. 2 (Μάιος 1973) 8-23.

Πρόχειρη βιβλιογραφικὴ καταγραφή με ἀρκετὲς ἐλλείψεις.

26. A. L. Vincent, «Antonio da Molino in Greece», *Ἑλληνικά*, 26 (1973) 113-117.

Γιὰ τίς πρῶτες γνωστὲς παρουσιάσεις ἀναγεννησιακοῦ θεάτρου στὴν Ἑλλάδα.

27. Mario Vitti, «Ἡ ἀκμὴ τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Σύνολο (ΙΣΤ'-1Ζ' αἰ.)», *Πεπραγμένα τοῦ Γ' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου*, τ. Β', Ἀθ. 1974, σ. 371-377.

Ἐπισκόπηση τοῦ φαινομένου τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας τῆς ἀκμῆς, δοσμένη ἀπὸ «εὐρωπαϊκὴ ὀπτικὴ γωνία» κατὰ τὸ μελετητὴ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν στοιχεῖα Μπαρόκ στὴν τελευταία αὐτὴ φάση τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας. Βλ. ἀκόμα τοὺς ἀρ. 19 καὶ 23.

28. Γιάννης Γ. Ἰορδανίδης, «Τρεῖς κρητικὲς κωμωδίες στὸ Ἑλληνικὸ Θέατρο τῆς Ἀναγέννησης», στὸ πρόγραμμα τῆς παράστασης τοῦ Κατζούρμπου [Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος, θεατρικὴ περίοδος 1976-77 (ἀρ. δελτίου 147) 1976].

29. Α. Πολίτης, *Ποιητικὴ Ἀνθολογία, Βιβλίον τρίτον: Ἡ Κρητικὴ Ποίηση τοῦ δέκατου ἑβδομοῦ αἰῶνα, δεύτερη ἔκδοσις ἀναθεωρημένη*, Ἀθήνα [1976].

[1. Εἰσαγωγή (σ. 9-12)· —2. Ἀνθολογημένα κείμενα (σ. 11-202)· —3. Σημειώ-

σεις (σ. 203-215). — 4. Λεξιλόγιο (σ. 217-224). 'Η έκδοση αυτή έχει πλουτιστεί με υποσελίδια έρμηνευτικά σχόλια και νέα λήμματα στο λεξιλόγιο. Οι ενημερωμένες βιβλιογραφικά και αναθεωρημένες σημειώσεις δίνουν σαφή εικόνα για τὸ κάθε έργο. Τὸ κείμενο έχει καταρτιστεί, άρκετὲς φορές, με βάση τις πηγές — τὴν έντυπη και χειρόγραφη παράδοση — και τὴν πιο πρόσφατη κριτική έκδοση τοῦ έργου. Πρώτη έκδοση, 'Αθήναι, Γαλαξίας, 1964 (ἀνατυπώθηκε τὸ 1970). Στὸ Κρητικὸ Θέατρο ἀνήκουν οἱ άρ. 2-9.

ΚΡΙΣΕΙΣ: (για τὴν πρώτη έκδοση). Στυλιανὸς 'Αλεξίου, *Κρητικά Χρονικά*, 20 (1966) 295-301. — Κ. Θ. Δημαρᾶς, έφ. *Τὸ Βῆμα*, φ. 6850 (22 Σεπτεμβρίου 1967) 1,2 και φ. 6856 (29 Σεπτεμβρίου 1967) 1,6.

30. Walter Puchner, «Kretische Renaissance und Barockdramatik in Volksaufführungen auf den sieben Inseln», *Österreichischen Zeitschrift für Volkskunde*, 30/79 (1976) 232-242.

31. Χρυσούλα Τσικριτσῆ-Κατσανάκη, «Οἰκογενειακὰ ὀνόματα ποιητῶν τῆς Κρητικῆς 'Αναγεννήσεως», *'Αμύλθεια*, 8, τεύχ. 29 (Ὁκτώβριος - Δεκέμβριος 1976) 281-310.

Στις σ. 300-301 και 305-308 ἀντίστοιχα για τις οἰκογένειες Τρώιλου και Χορτάτση.

32. Rosemary Bancroft-Marcus, «'Η πηγή πέντε κρητικῶν ἱντερμεδίων», *Κρητολογία*, τεύχ. 5 (Ἰούλιος - Δεκέμβριος 1977) 5-44.

[1. Μεταφράσεις τῶν Μεταμορφώσεων (σ. 9-20). — 2. Σύγκριση ἀνάμεσα στὸν Anguilara και στὰ κρητικὰ ἱντερμέδια (σ. 20-39). — 3. 'Επίμετρο: ὁ συγγραφέας τῶν ἱντερμεδίων (σ. 39-44)].

'Υποστηρίζεται ὅτι πρότυπο τῶν Κρητικῶν 'Ἰντερμεδίων ὑπῆρξε ἡ ἱταλική μετάφραση τῶν *Μεταμορφώσεων* τοῦ 'Οβιδίου ἀπὸ τὸν Francesco Anguilara· στὸ ἐπίμετρο ἐκφράζονται ἀντιρρήσεις για τὴν προσγραφή τῶν 'Ἰντερμεδίων στὸν Γ. Χορτάτση.

33. Louis Coutelle, «Grec, Greghesco, Lingua Franca», στὸν τόμο *Venezia, Centro di mediazione tra Oriente e Occidente (secoli XV-XVI). Aspetti e Problemi*, a cura di H.-G. Beck, M. Manoussacas, A. Pertusi, τ. Β', Φλωρεντία 1977, σ. 537-544.

34. Δημήτρης Δασκλόπουλος, «'Εκδόσεις έργων τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας (1600-1669)», *'Ο Συλλέκτης*, 2 (1976) 252 κέ., 3 (1977) 10 κέ., σὲ 19 συνέχειες.

Παρουσιάζονται σὲ χρονολογική σειρά οἱ ἐκδόσεις τῶν έργων τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας τῆς ἀκμῆς. Βλ. εἰδικὰ για τὸ Κρητικὸ Θέατρο: [*Ερωφίλη*], τεύχ. 14 (Μάιος 1976) 314-315· τεύχ. 15 (Ἰούνιος 1976) 352-353· τεύχ. 16-17 (Ἰούλιος - Αὔγουστος 1976) 382-383. [*Βασιλεὺς ὁ Ροδολίνος*], τεύχ. 18 (Σεπτέμβριος 1976) 420-421 [*Θυσία τοῦ 'Αβραάμ*], τεύχ. 20 (Νοέμβριος 1976) 486· τεύχ. 21 (Δεκέμ-

βριος 1976) 518-520. [Ζήνων], τεύχ. 26 (Μάιος 1977) 134. [Στάθης], τεύχ. 27 (Ιούλιος 1977) 166-167. [Φορτουνάτος], τεύχ. 28-29 (Ιούλιος - Αύγουστος 1977) 198-199. [Κατζοῦρμπος], τεύχ. 30 (Σεπτέμβριος 1977) 226-227. [Πανώρια], τεύχ. 31 (Οκτώβριος 1977) 258-259, 261.

35.. Σπύρος Εὐαγγελάτος, Κρητικό καὶ Ἑπτανησιακὸ Θέατρο, *Δελτίο Ἑταιρείας Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γενικῆς Παιδείας*, 1 (1977), 69-74.

36. Lucia Lazzerini, «Il «Geghresco» a Venezia tra realtà e Ludus. Saggio sulla Commedia Poliglotta del Ciquencentot», *Studi di Filologia Italiana*, 35 (1977) 29-95.

[1. Le radici storiche del «Geghresco» nella Letteratura Plurilingue (σ. 33-52). — 2. Il «Geghresco» come risultante di sistemi linguistici in contatto (σ. 52-66). — 3. L'interferenza come struttura portante del comico (σ. 66-71). — 4. Problemi testuali e codice linguistico dei personaggi (σ. 71-80). — 5. Appendice: La tipografia comica nel '500 e le due edizioni della «Pace» di Martin Negro: Pστ e P64 (σ. 81-95)].

37. Κομνηνὴ Δ. Πηδῶνια, *Τὰ λόγια γλωσσικὰ στοιχεῖα στὰ ἔργα τοῦ Χορτάτση*, Ἰωάννινα 1977 [Ἑρευνες στὴ Νέα Ἑλληνικὴ Φιλολογία, 2].

Ἀπομονώνονται τὰ λόγια γλωσσικὰ στοιχεῖα τῶν ἔργων τοῦ Χορτάτση καὶ μελετῶνται ἀπὸ λεξιλογικὴ, γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ πλευρά.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Rosemary E. Bancroft-Marcus, «Georgios Chortatsis and his works. A critical review», *Μαντατοφόρος*, τεύχ. 16 (Ιούλιος 1980) 13-46 (εἰδικὰ σ. 38).

38. Rosemary E. Bancroft-Marcus, *Georgios Chortatsis, 16th-century cretan playwright. A critical study*, Trinity Term 1978.

Ἀνέκδοτη διδακτορικὴ διατριβὴ (Πανεπιστήμιο τῆς Ὁξφόρδης).

39. Walter Puchner, «Θεατρολογικὰ προβλήματα στὸ Κρητικὸ καὶ Ἑφτανησιακὸ Θέατρο. Ἀναλογίες μετὰ τὴ νοτιοσλαβικὴ δραματοποιία τῆς ἐποχῆς», *Θέατρο*, 11, τεύχ. 61-63 (Γενάρης - Ἰούνης 1978) 77-89.

«Σκοπὸς τῆς μελέτης αὐτῆς εἶναι ἡ διεύρυνση τοῦ ὀρίζοντα τῶν ἔμμεσων πηγῶν καὶ μιὰ προσπάθεια συστηματοποίησης καὶ ἐπεξεργασίας τοῦ πληροφοριακοῦ ὕλικου ποὺ μελετήθηκε μέχρι τώρα καὶ ποὺ ἐμπεριέχουν τὰ ἴδια τὰ κείμενα, καὶ ἡ διασταύρωσή του μετὰ τὶς συμβατικὲς συνήθειες καὶ τὶς σκηνικὲς δυνατότητες τοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου τῆς ἐποχῆς ποὺ ἀποτελέσει τὸ πρότυπό του.» (σ. 77).

40. Στυλιανὸς Ἀλεξίου, «Ἡ Συμβολὴ τοῦ Ρεθύμνου στὴν κρητικὴ Ἀναγέννηση», *Ἀμάθεια*, 10, τεύχ. 39 (Ἀπρίλιος - Ἰούνιος 1979) 171-180.

[3. Προσθήκη γιὰ τοὺς Νὺνι καὶ τὸ Θέατρο (σ. 177-180)]. Διατυπώνεται ἡ

άποψη ότι «ή αναγκαία ιστορικά φάση της [άμαρτύρητης] προπαρασκευής [του Θεάτρου στην Κρήτη] θά πραγματοποιήθηκε στο στενό κύκλο της 'Ακαδημίας των Vivi και γι' αυτό δὲν ἄφησε ἔχνη» (σ. 177).

41. *La spagnolas, commedia di Andrea Calmo*, a cura di Lucia Lazzerini, Μιλάνο 1979 [Nuova Corona, 10].

Ἡ σημασία τῆς ἔκδοσης αὐτῆς ἔγκειται στὸ γεγονός ὅτι γιὰ τὸν ἀρτιώτερο σχολιασμό τῆς ἰταλικῆς αὐτῆς κωμωδίας — ἀνήκει στὴν *Commedia Veneziana* — χρησιμοποιήθηκε ἐπανειλημμένα καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἡ Κρητικὴ Κωμωδία — εἰδικότερα ὁ Κατζούρμπος — καὶ τὸ Greghesco.

42. Στέλλα Ἑμμ. Μαρινάκη, «Ἀναγεννησιακὸ καὶ Κρητικὸ Θεάτρο. Ἐπιδράσεις καὶ διαφορές», *Κρητικὴ Ἑστία*, 30, τευχ. 244-245 (Ἰούλιος - Αὐγустος 1979) 243-257.

Μελέτη ἄσχετη μὲ τὸ θέμα της, ἀμέθοδη, μὲ πλῆθος ἀσυγχώρητων καὶ κωμικῶν σφαλμάτων.

ΜΕΡΟΣ Β' ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α' ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

1. Γεώργιου Χορτάτση, Ἑρωφίλη (τέλη ΙΣ' αἰώνα)

α) Ἐκδόσεις

43. Γεώργιου Χορτάτση Ἑρωφίλη, Προλεγόμενα Ἀλέξη Σολομοῦ, Ἀθήνα, Γαλαξίας, ³1969 [Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων καὶ Ξένων Συγγραφέων, 33].

Στὴν ἔκδοση αὐτὴ τὴν Εἰσαγωγὴ ἀποτελοῦν δυὸ ἐπιφυλλίδες τοῦ Α. Σολομοῦ, ἐνῶ ὡς κείμενο χρησιμοποιεῖται τὸ κείμενο τῆς κριτικῆς ἔκδοσης Ξανθοῦδιδη [βλ., ἀντίστοιχα, Μανούσκακας, ἀρ. 86 καὶ 60].

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Δ. Κακουλίδη, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 489.

44. Γεώργιου Χορτάτση Ἑρωφίλη, Ἐπιμέλεια ἔκδοσης Λορέντζο Ντετζιόρτζιο, Ἀθήνα [1976].

Δημοσιεύεται χωρὶς εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα ἢ ἄλλο φιλολογικὸ ὑπομνηματισμὸ τὸ κείμενο τῆς ἔκδοσης Ξανθοῦδιδη.

45. Ἑρωφίλη, μεσαιωνικὴ τραγωδία, Πρόλογος Ν. Α. Βέη, Ἀθήνα χ.ἔ. (1969;) [Μεσαιωνικά, Κρητικὸν Θεάτρον].

Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση τῆς ἔκδοσης Ν. Α. Βέη-«Στοχαστῆ» [βλ. Μανούσκακας, ἀρ. 59].

β) Μελέτες

46. *Le Théâtre Populaire Européen*. Édité par Leopold Schmidt en collaboration avec [...] Georgios Megas, Παρίσι 1965 [*Le Théâtre Populaire Européen*, 3].

[25. Panaratos, jeu de Careme (Amphilochia, Grèce), (σ. 369-379)].

Σύντομο εισαγωγικό σημείωμα για την 'Ερωφίλη και το Ιταλικό της πρότυπο (σ. 369-371) συνοδεύει το μεταφρασμένο στα γαλλικά κείμενο της παραλλαγής του Πανάρατου 'Αμφιλοχίας. Τò κείμενο είναι της έκδοσης Γ. Θ. Ζώρα - Π. Κρέτση - Λεοτσίνη. [Μανούσκακας, άρ. 80].

47. Κ. Σ. Κώνστας, «Κρητικές άπηχήσεις στη Δυτική Ρούμελη», *Νέα Έστία*, 80 (1966) 1539-1549 «'Αφιέρωμα στην Κρήτη».

[2. 'Η 'Ερωφίλη στη δυτικορουμελιώτικη Λαογραφία (σ. 1541-1543)].

Σχολιάζεται ή παραλλαγή 'Αμφιλοχίας και παρουσιάζεται νέα από το Καρπενήσι· υποστηρίζεται ή εξάρτηση της τελευταίας από την πρώτη.

48. Γ. Α. Μέγας, «Παραλλαγή της λαϊκής διασκευής της 'Ερωφίλης», *Λαογραφία*, 25 (1967) 474-478.

Δημοσιεύεται λαϊκή παραλλαγή της 'Ερωφίλης από 72 στίχους καταγραμμένη στο χωριό Ρουσσοσπίτι Ρεθύμνου και παρουσιάζεται σε σχέση με την παραλλαγή Παύλου Βλαστού ['*Ο Κρητικός λαός*, 1 (1909) 70-72]. [Βλ. Μανούσκακας, άρ. 85].

49. Στυλιανός 'Αλεξίου, «Κρητικά Σύμμεικτα», *Έλληνικά*, 22 (1969) 441-447.

[1. Παρατηρήσεις στην «'Ερωφίλη» (σ. 441-442)]. Προτείνονται διορθώσεις στην έκδοση Ξανθοδίδη.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Α. Πολίτης, *Έλληνικά*, 24 (1971) 489.

50. Vincenzo Pecoraro, «Le fonti dei cori della 'Ερωφίλη», *Έλληνικά*, 22 (1969) 370-376.

Διαπιστώνονται επιδράσεις ανάμεσα στο 4ο χορικό της 'Ερωφίλης και στο 1ο της Sofonisba του G. G. Trissino, που τις είχε ήδη επισημάνει, πρώτος, ο Κ. Ν. Σάθας. Σημειώνεται επίσης ή στενή αναλογία μεταξύ του 1ου και του 3ου χορικού, αντίστοιχα, των δυο αυτών έργων. Τέλος υποδεικνύεται ή άκριβης συγγένεια του 2ου χορικού της 'Ερωφίλης με τò 1ο του Aminta του T. Tasso, που άπλως είχε σημειώσει ο C. Bursian.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Δ. Κακουλίδη, *Έλληνικά*, 24 (1971) 491.

51. A. L. Vincent, «Ένα χειρόγραφο της 'Ερωφίλης στην 'Αγγλία», *Κρητικά Χρονικά*, 22 (1970) 532.

'Ανακοινώνεται ή άγορά ενός νέου χειρογράφου της 'Ερωφίλης από τò Πανεπιστήμιο του Birmingham (Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη MSS 13/i/17) που άνήκε προηγουμένως στη Συλλογή Phillips (βλ. και τόν επόμενο αριθμό).

52. A. L. Vincent, «A manuscript of Chortatses' "Erophile" in Birmingham», University of Birmingham, *Historical Journal*, 12 (1970) 261-267.

Περιγράφεται το νέο χειρόγραφο της 'Ερωφίλης (βλ. τὸν ἀρ. 51), ἀξιολογεῖται ἡ σημασία του γιὰ νέα κριτικὴ ἔκδοση τῆς κρητικῆς τραγωδίας καὶ συζητεῖται τὸ πολὺ σημαντικὸ θέμα τοῦ ἀντιγραφῆς τοῦ χειρογράφου, γιὰ τὸν ὅποιον ὑποστηρίζεται ὅτι εἶναι ὁ Μάρκος-Ἀντώνιος Φώσκολος, ὁ ποιητὴς τοῦ Φορτουνάτου.

53. Νίκη Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδης, «Κριτικές παρατηρήσεις στὴν 'Ερωφίλη», *Ἑλληνικά*, 25 (1972) 419-427.

Προτείνονται διορθώσεις στὴν ἔκδοση Ξανθουδίδης. Μὲ βάση τὰ χειρόγραφα Legrand καὶ Μονάχου καὶ τὸ ἤδη γνωστὸ πρότυπο τῶν 'Ιντερμεδιῶν, τῆ Gerusalemme Liberata τοῦ T. Tasso, ὑποστηρίζεται ἡ αὐθεντικότητα 8 στίχων ποὺ ἀθέτησε ὁ Ξανθουδίδης.

54. Γεώργιος Βασταρούχας, «'Αποκριὲς στὴν παλιὰ "Ἄρτα», *Σκουφᾶς*, 4, τεύχ. 36 (1975) 182-187.

Δημοσιεύεται νέα παραλλαγή τοῦ Πανάρατου σύμφωνα μὲ τις ἀναμνήσεις τοῦ συντάκτη τοῦ ἄρθρου. Αὐτ. 4, τεύχ. 37 (1975) 296-297, ὁ Δ. Γιάκος μὲ ἐπιστολὴ του διορθώνει τὸν Γ. Βασταρούχα γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν προέλευση τοῦ Πανάρατου — πίστευε ὅτι «ἦταν κατάλοιπο τῶν ὑπαιθρίων ἀρχαίων τραγωδιῶν» — καὶ δίνει τις ἀντιστοιχίες τῆς διασκευῆς αὐτῆς μὲ τὴν 'Ερωφίλη. —Βλ. καὶ τὸν ἐπόμενον ἀριθμὸ.

55. Γ. Θ. Ζώρας, «Πανάρατος, νέα λαϊκὴ διασκευὴ τῆς 'Ερωφίλης», *Παρονασός*, 17 (1975) 435-445.

Συζητεῖται (σ. 435-439) ἡ σχέση τῆς παραλλαγῆς "Ἄρτας μὲ τῆς 'Αμφιλοχίας καὶ σημειώνεται ἡ κοινὴ καταγωγὴ τους. Στις σ. 440-445 ἀναδημοσιεύεται ἡ ἀφήγηση τοῦ Γ. Βασταρούχα.

56. Giuseppe Spadaro, «Un'altra ignota fonte dell'Erofilo di Chortatsis», *Serta Neograeca*, 1 (1975) 82-88.

Ὑποδεικνύεται ὡς πρότυπο τῶν στίχων 569-580 (Α' πράξις, σκηνὴ 4) τῆς 'Ερωφίλης («γιατὶ ὅσο πλιὰ τότε θεωρεῖς στὰ ὕψη πὼς καθίζει /τσὶ τύχης...») ἡ ἀρχὴ τοῦ 45ου Canto, I, 2, 4 τοῦ Orlando Furioso τοῦ L. Ariosto («Quanto più su l'instabil ruota vedi...»).

57. Θεοχάρης Δετοράκης, *Ἀνέκδοτα Δημοτικὰ Τραγούδια τῆς Κρήτης*, 'Ηράκλειον 1976.

[81. Ἀνέκδοτες παραλλαγές τῆς 'Ερωφίλης (σ. 98-103)]. Δημοσιεύονται ἀσχολλίαστες τέσσερις ἄγνωστες κρητικὲς παραλλαγές τῆς 'Ερωφίλης.

58. Κ. Σ. Κώνστας, «'Ο "Πανάρατος" τῆς Δυτικῆς Ρούμελης», *Νιοχώρι*, ἔτ. Ζ', τεύχ. 8 (1976), 12-14.

59. Α. Πολίτης, «'Η παράσταση τῆς 'Ερωφίλης. Ποιητικὸς λόγος

καὶ σκηνικὴ ἐρμηνεία» στὸ: Α. Πολίτης, *Θέματα τῆς Λογοτεχνίας μας*, β.π., 1976, σ. 66-85.

Βλ. Μανούσκακας, ἄρ. 88.

60. Λίκ. Πολυμέρου-Καμηλάκη, «“Πανάρατος”. Λαϊκὴ διασκευὴ καὶ παράσταση τῆς Ἑρωφίλης στὴ Δυτ. Ρούμελη», *Ἑπετ. Ἑταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν*, 6 (1976/7), σ. 225-251.

61. Κ. Ι. Φωτόπουλος, «Πανάρατος. Ἐπιτομὴ τῆς Ἑρωφίλης τοῦ Γεωργίου Χορτάτζη ὅπως παίζονταν στὰ Γιάννινα τὸ 1887», *Ἡπειρωτικὴ Ἑστία*, 26, τεύχ. 297-298 (1977) 58-76.

Δημοσιεύεται νέα παραλλαγὴ τοῦ Πανάρατος (στ. 144) ἀπὸ χειρόγραφο ποὺ χρησιμοποίησαν οἱ ὑποδύμενοι τοὺς ἥρωες τοῦ δράματος· λόγω ὁμοιοτήτων ποὺ παρουσιάζει μὲ τὴ διασκευὴ Ἀμφιλοχίας ὑποστηρίζεται ὅτι προέρχονται ἀπὸ κάποια κοινὴ διασκευή.

62. Σόλων Μακρῆς, «Ἑρωφίλη», *Νέα Ἑστία*, 104 (1978) 1032-1033.

Κριτικὴ γιὰ τὸ θεατρικὸ ἀνάβασμα τῆς Ἑρωφίλης ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία Θεάτρου Κρήτης (2 Ἰουλίου 1978).

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ἐμμ. Κριαρᾶς, «Ἡ Ἑρωφίλη καὶ ὁ Χορτάτσης», *Νέα Ἑστία*, 104 (1978) 1160-1161.

63. Vincenzo Pecoraro, «Per la storia di alcuni manoscritti greco-volgari appartenuti alla Collezione Saibante di Verona», *Θησαυρίσματα*, 15(1978) 215-227.

Ἐκτίθεται ἡ ἱστορία ὀρισμένων χειρογράφων greco-volgari ποὺ ἀνῆκαν στὴ βιβλιοθήκη τοῦ βερονέζου εὐγενῆ Giuglio Saibante, ἕνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ταυτίζεται μὲ τὸ χειρόγραφο Legrand τῆς Ἑρωφίλης ποὺ σήμερα βρίσκεται στὴ βιβλιοθήκη τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος [coll. Θ. 62 (16)]. Τὴν ταύτιση αὐτὴ εἶχε σημειώσει προηγουμένως ἡ Elizabeth M. Jeffreys «The Greek Manuscripts of the Saibante Collection», *Studia Codicologica*. (TU 124), Βερολίνο, Akademie - Verlag, 1977, σ. 249-262 (εἰδικὰ σ. 260-261).

ΚΡΙΣΕΙΣ: Α. Hohlweg, *Byzantinische Zeitschrift*, 73 (1980) 147.

2. Ἰωάννη -Ἀνδρέα Τρώιλου, Βασιλεὺς ὁ Ρωδολίνος (1647)

α) Ἐκδόσεις

64. Ἰωάννου Ἀνδρέα Τρώιλου *Βασιλεὺς ὁ Ρωδολίνος*, Τραγωδία, Βενετία παρὰ Ἰωάννη τῷ Ἰουλιανῷ 1647. Πρόλογος Francis R. Walton, Εἰσαγωγὴ Μ. Ι. Μανούσκακας, Ἀθήνα 1976 [Θησαυροὶ τῆς Γενναδείου, 1].

Φωτοτυπική επανέκδοση του πρώτου και μοναδικού αντίτυπου του έργου που βρίσκεται στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη [MGL. 72. B]. Περιγραφή της έκδοσης αυτής βλ. στο Φίλιππος Η. Ήλιού, *Προσθήκες στην Έλληνική Βιβλιογραφία*, Α', Αθήνα 1973, σ. 91-92, αρ. 44*. Στην Εισαγωγή του Μ. Ι. Μανούσκα γίνεται λόγος για την τύχη της τραγωδίας μέχρι σήμερα και αναφορά στον ποιητή της: ακολουθεί σύντομη παρουσίαση της υπόθεσης του έργου, αναλύεται η σχέση του με το ιταλικό πρότυπο, τον Re Torrismondo του Τ. Tasso, και επισημαίνονται τα στοιχεία υπεροχής του ελληνικού έργου.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Φ.Κ. Μπουμπουλίδης, *ἐφ. Ὁ Ἐλεύθερος Κόσμος*, φ. 3463 (12 Νοεμβρίου 1977) 2.

β) Μελέτες

65. Κωνσταντῖνος Ντόκος, «Νέαι εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἰωάννου Ἀνδρέου Τρωίλου ἐξ ἀνεκδότων βενετικῶν ἐγγράφων», *Θησαυρίσματα*, 8 (1971) 274-282.

Δημοσιεύονται πέντε ἄγνωστα ἔγγραφα τῆς περιόδου 1633 ὡς τὸ 1634 ποὺ ἀναφέρονται στὸ διορισμὸ τοῦ Γεώργιου Τρωίλου σὲ δημόσια ὑπαλληλικὴ θέση στὸ Ρέθυμνο καὶ παρέχουν νέες βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τὸν πατέρα του, ποιητὴ τοῦ Ρωδολίνου, Ἰωάννη - Ἀνδρέα Τρωίλο.

66. Σόφη Παπαγεωργίου, «Ὁ Βασιλεὺς ὁ Ρωδολίνος», *Διαβάζω*, τεύχ. 26 (Δεκέμβριος 1979) 26-27.

Γιὰ τὴν τύχη τῆς Τραγωδίας ὡς τις μέρες μας.

3. Ἀνώνυμου, Ζήνων (μεταξὺ 1648 καὶ 1669)

β) Μελέτες

67. Σπ. Α. Εὐαγγελάτος, «Χρονολόγηση, τόπος συγγραφῆς τοῦ Ζήνωνος καὶ ἔρευνα γιὰ τὸν ποιητὴ του», *Θησαυρίσματα*, 5 (1968) 177-203.

[1. Εἰσαγωγικά (σ. 177-178)·—2. Ἡ γνησιότητα τοῦ Προλόγου (σ. 178-179)·—3. Ἡ γνησιότητα τοῦ Ἑγκωμίου (στίχοι 35-82 Προλόγου), (σ. 179-182)·—4. Ἡ χρονολόγηση τοῦ έργου (σ. 182-183)·—5. Ὁ τόπος τῆς παραστάσεως (σ. 183-187)·—6. Ὁ τόπος συγγραφῆς τοῦ έργου (σ. 187-191)·—7. Ἡ καταγωγή τοῦ συγγραφέα (σ. 191-195)·—8. Ὁ ποιητὴς τοῦ έργου (σ. 195-201)·—9. Βιβλιογραφία (σ. 202-203)].

ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ «Ζήνων» γράφτηκε, πιθανῶς στὴν Κεφαλλονιά, τὸ 1682 ἀπὸ ἐπτανήσιο, ἄνθρωπο τοῦ Θεάτρου, καὶ ὅτι, συνεπῶς, δὲν ἀνήκει στὸ Κρητικὸ Θέατρο· ὅτι παραστάθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1683 στὴ Ζάκυνθο μπροστὰ στίς βενετικὲς ἀρχὲς τοῦ νησιοῦ· ὅτι ἔλαβε τὴν ὀριστικὴ του μορφή ὡς τὸ 1684.

ΚΡΙΣΕΙΣ: βλ. τὸν ἀρ. 68.

68. Lidia Martini, *Considerazioni e proposte sullo Zenone*, Università di Padova, Istituto di Studi Bizantini e Neogreci, Πάδοβα 1978 [Miscellanea, 1] σ. 33-51.

Γίνεται αναδρομή στις προσπάθειες για τη χρονολόγηση του Ζήνωνα και εκφράζονται αντιρρήσεις για τη γνησιότητα του Έγκωμιου και τη γλώσσα της τραγωδίας (βλ. τὸν ἀρ. 67). Τέλος προτείνονται πολλές διορθώσεις στο κείμενο (σ. 38-51).

Β ΚΩΜΩΔΙΕΣ

1. Γεώργιου Χορτάτση, Κατζούρμπος (1595-1600)

α) Έκδόσεις

69. Γεωργίου Χορτάτση *Κατζούρμπος*, Κωμωδία, Κριτική έκδοση, σημειώσεις, γλωσσάριο Λίνου Πολίτη, 'Ηράκλειον Κρήτης 1964 [Έταιρεία Κρητικών 'Ιστορικών Μελετών, Κρητικών Θέατρον, 1].

[1. Εισαγωγή (σ. ια'-ρζ')·—2. Κείμενο (σ. 3-91)·—3. Σημειώσεις (σ. 95-134)·—4. Λεξιλόγιο (σ. 135-167)]. Έκδίδεται με βάση τὸν cod. Athen. gr. 2978, φ. 59r-107v. Στην Εισαγωγή, εκτενέστατη διαπραγμάτευση ὅλων τῶν ζητημάτων τοῦ Κατζούρμπου. Βασική μελέτη για τὴ σπουδὴ τῆς Κρητικῆς Κωμωδίας σὲ σχέση με τὴν Ἰταλική (Commedia Veneziana).

ΚΡΙΣΕΙΣ: Β. Βαρίκας, ἐφ. *Τὸ Βῆμα*, φ. 6173 (1 Αὐγούστου 1965) 6.—Κ.Θ. Δημαρχῆς, ἐφ. *Τὸ Βῆμα*, φ. 6226 (10 Σεπτεμβρίου 1965) 1,2.—Π. Μουλλᾶς, *Ἐποχές*, 5, τεύχ. 31 (Νοέμβριος 1965) 66-68.—Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, ἐφ. *Ἐλευθερία*, φ. 6507 (28 Νοεμβρίου 1965) 1, 11.—F. M. Pontani, *Ἑλληνικά*, 19 (1966) 398-403.

β) Μελέτες

70. A. L. Vincent, «Μία πηγὴ τοῦ Κατζούρμπου», *Κρητικά Χρονικά*, 20 (1966) 7-16.

Υποδεικνύεται ὡς πρότυπο τῆς Δ8 σκηνῆς τοῦ Κατζούρμπου ἡ σκηνὴ Γ3 τῆς Fanciula τοῦ Giovanni Battista Mazzi. Στὸ Παράρτημα (σ. 16) χρονολογεῖται ἡ συγγραφή τῆς Fanciula τὸ 1569 ἢ λίγο πρὶν.

71. Χριστίνα Β. Δεδούση, «Ὁ Κατζούρμπος καὶ ἡ Λατινικὴ Κωμωδία. Συμβολὴ στὴν ἐρμηνεία τῆς Κρητικῆς Κωμωδίας», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*, 10 (1968) 241-279.

[1. Ἡ ὑπόθεση τοῦ Κατζούρμπου (σ. 245-252)·—2. Τὰ πρόσωπα τοῦ Κατζούρμπου (σ. 252-269)·—3. Λεπτομέρειες στὸν Κατζούρμπο ποὺ ἀπηχοῦν κοινούς τόπους τῆς Λατινικῆς Κωμωδίας (σ. 269-271)·—4. Ἡ δραματικὴ τεχνικὴ στὸν Κατζούρμπο (σ. 271-277)·—5. Γενικὰ συμπεράσματα (σ. 277-279)].

Μελέτη που προωθεῖ τὴ γνώση μας γιὰ τὶς ἑμμεσες σχέσεις τοῦ Κατζούρμπου μὲ τὴ Λατινικὴ Κωμωδία.

72. A. L. Vincent, «A production of Chortatsis' Catzurbos in England», *Κρητικά Χρονικά*, 21 (1969) 558-560, πίν. PZ'.

73. Vincenzo Pecoraro, «Il Κατζούρμπος et il teatro di G.B. Della Porta», *Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici*, περ. Β', 6-7 (1969-1970) 181-197.

ὑποδεικνύεται ἡ κωμωδία τοῦ G. B. Della Porta (1535-1615) *Olimpia* (α' ἔκδοσις 1589) ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ ἰταλικά πρότυπα τοῦ Κατζούρμπου καὶ σημειώνονται οἱ μεταξὺ τους ἀναλογίες.

74. E. Kriaras, «Bemerkungen zu kretischen Texten», *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 9 (1971) 479-485.

Στις σ. 479-481 ἐρμηνεύει τοῦ προβληματικοῦ τύπου «ἀσενίζω».

75. Αἴνος Πολίτης, «Ὁ Κατζούρμπος τοῦ Γεωργίου Χορτάτση», στὸ πρόγραμμα τῆς παράστασης τοῦ Κατζούρμπου [Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος, θεατρικὴ περίοδος 1976-77 (ἀρ. δελτίου 147) 1776].

76. Χαράλαμπος Π. Συμεωνίδης, «Τὸ ὄνομα Κατζάραπος», *Κρητολογία*, τευχ. 5 (Ἰούλιος - Δεκέμβριος 1977) 171-177.

77. Θεοχάρης Δετοράκης, «Γλωσσικὲς καὶ ἐρμηνευτικὲς παρατηρήσεις σὲ κρητικὰ κείμενα», *Κρητολογία*, τευχ. 8 (Ἰανουάριος - Ἰούνιος 1979) 133-134: Κατζούρμπος.

Ἐρμηνεύει τοῦ προβληματικοῦ τύπου «ἐπάσδα».

2. Ἀνώνυμου, Στάθης (λίγο μετὰ ἀπὸ τὸ 1604)

α) Ἐκδόσεις

78. *Στάθης, κρητικὴ κωμωδία*. Κριτικὴ ἔκδοσις μὲ Εἰσαγωγὴν, Σημειώσεις καὶ Λεξιλόγιον Lidia Martini, Θεσσαλονίκη 1976 [Βυζαντινὴ καὶ Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη, 3].

[1. Εἰσαγωγὴ (σ. 15-70). — 2. Κείμενο (σ. 75-152). — 3. Σημειώσεις (σ. 155-188). — 4. Λεξιλόγιον (σ. 191-293)]. Ἐκδίδεται μὲ βάση τὸν cod. Marc. gr. cl. XI, ἀρ. 19 (colloc. 1394)φ 180r-207r. Εἰσαγωγὴ: γίνονται ἀποδεκτὰ τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν τῶν Στ. Ἀλεξίου καὶ Μ. Ι. Μανούσακα (βλ. Μανούσακας, ἀρ. 140 καὶ 142 ἀντίστοιχα) γιὰ τὰ χάσματα ποὺ παρουσιάζει ἡ κωμωδία, καὶ ἐπιπλέον, γιὰ τὴν ἄρση νοηματικῶν ἀσυνεπειῶν τοῦ κειμένου, μετατίθεται ἡ 2η σκηνὴ ἀνάμεσα στὴν 3η καὶ τὴν 4η τῆς Γ' πράξης. Ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἐνδείξεις ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ

Στάθης έχει γραφεί λίγο μετά το 1604 (σ. 31) από τον Γ. Χορτάτση (βλ. και τους άρ. 24 [σ. 19] και 79) και ότι αυτόν που φαίνεται να ακολουθεί περισσότερο ως πρότυπο είναι ο Ιταλός κωμωδιογράφος Lodovico Della Porta.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Φ. Κ. Μπουμπουλίδης, έφ. 'Ο 'Ελεύθερος Κόσμος, φ. 3219 (22 Ιανουαρίου 1977) 2.—Walter Puchner, *Südost-Forschungen*, 37 (1978) 431-433.—E. Trapp, *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft*, 27 (1978) 390-391.—G. Spadaro, *Byzantinische Zeitschrift*, 72 (1979) 56-65, που αντιδρά στην απόδοση του Στάθης στον Γ. Χορτάτση.—Πάνος Βασιλείου, 'Ελληνικά, 31 (1979) 529-540, όπου ως πιθανός χρόνος συγγραφής του Στάθης προτείνεται λίγο μετά το 1602: εκφράζονται αντιρρήσεις στα επιχειρήματα της L. Martini να αποδώσει την κωμωδία στον Γ. Χορτάτση.—Vincenzo Pecoraro, 'Ελληνικά, 31 (1979) 540-543. Βλ. ακόμα τους άρ. 86-88.

β) Μελέτες

79. Filippo Maria Pontani, «Coniectanea in cretense fabulam quae Στάθης inscribitur», *Maia*, 19 (1967) 67-68.

Προτείνονται διορθώσεις στο κείμενο του Στάθης.

80. Giuseppe Spadaro, «Ariosto fonte di un passo dello Στάθης», *Byzantinische Zeitschrift*, 70 (1967) 273-276.

Προτείνονται διορθώσεις στο κείμενο του Στάθης. 'Ακολούθως υποστηρίζεται ότι την ιδέα της αστάθειας των ανθρώπινων καταστάσεων στους στ. 233-242 (πράξ. Γ', σκην. 4) άντλησε ο άνωνυμος κρητικός ποιητής από το 19o canto, I, 1-8 του Orlando Furioso του L. Ariosto.

81. Lidia Martini, *Per il testo dello Stathis*, Università di Padova, Istituto di Studi Bizantini e Neogreci, Πάδοβα 1972.

Προτείνονται πολλές διορθώσεις στο κείμενο του Στάθης.

82. Γ. Θ. Ζώρας, «Σύμμεικτα Φιλολογικά. Α. Στιχηρά παροιμία εις την κωμωδίαν Στάθης», *Παρονασός*, 15 (1973) 642-643.

'Επισημαίνεται κυπριακή παροιμία στο Στάθης. 'Αναδημοσιεύτηκε: Γ. Θ. Ζώρας, *Θέματα Μεσαιωνικής και Νεοελληνικής Φιλολογίας*, 'Αθ. 1977, σ. 40-41.

83. Πάνος Βασιλείου, «'Η Μαργαρίτα της κρητικής κωμωδίας Στάθης», 'Ελληνικά, 27 (1974) 154-160.

Διερυνάται το πιθανό περιεχόμενο των χασμάτων του Στάθης και έντοπίζεται ή αίνιγματική Μαργαρίτα στο πρόσωπο της γυναίκας του Μπράβου που θα τιμωρούσε το Δάσκαλο για τις έρωτικές του επιδιώξεις. Το έπεισόδιο αυτό τοποθετείται πιθανότατα στο τρίτο χάσμα (πράξ. Γ', μεταξύ 1ης και 4ης σκηνής).

84. Σπ. Α. Εύαγγελάτος, «'Η χρονολόγηση του Στάθης», *Πεπραγμένα του Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου*, τ. Β', 'Αθ. 1974, σ. 84-93.

Υποστηρίζεται ότι ο Στάθης έχει γραφεί ανάμεσα στα 1585 και 1592 και ότι, συνεπώς, είναι η παλαιότερη κρητική κωμωδία που σώζεται.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Βλ. τὸν ἀρ. 78 [σ. 25-30].

85. Vincenzo Pecoraro, «Preliminari alle commedie cretesi: una fonte dello Stathis», *Δωδώνη*, 3 (1974) 89-102.

Υποδεικνύεται ἡ ἰταλική κωμωδία «Prigione d'amore» (1590) τοῦ περουντζίνου Sforza Oddi (1540-1611) ὡς πιθανή πηγή ὀρισμένων σκηνῶν τοῦ Στάθης ὅπου ἐμφανίζονται οἱ γνωστοὶ κωμικοὶ τύποι τοῦ Μπράβου, τοῦ πεινχλέου δούλου καὶ τοῦ Δάσκαλου.

86. Θεοχάρης Δετοράκης, «Γλωσσικὲς καὶ ἐρμηνευτικὲς παρατηρήσεις σὲ κρητικὰ κείμενα», *Κρητολογία*, τεύχ. 8 (Ἰανουάριος -Ἰούνιος 1979) 126-133: Στάθης.

Ποικίλες παρατηρήσεις στὴν ἔκδοση Martini.

87. Giuseppe Spadaro, «Rileggendo lo "Stathis". Note ermeneutiche et di critica testuale», *Studi di Filologia Cretese*, Università di Catania 1979 [Quaderni del Siculorum Gymnasium, 5] σ. 5-45.

88. Ἀγαπητὸς Γ. Τσοπανάκης, «Φιλολογικὲς παρατηρήσεις στὴν Πανώρια καὶ τὸν Στάθης», *Κρητολογία*, τεύχ. 8 (Ἰανουάριος -Ἰούνιος 1979) 65-75: Στάθης.

Ἐκφράζονται ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ Στάθης στὸν Γ. Χορτάση (σ. 65-67) καὶ γίνονται διαφορὲς παρατηρήσεις στὴν ἔκδοση Martini (σ. 67-75).

3. Μάρκου -Ἀντωνίου Φώσκολου, Φορτουνάτος (λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ 1662)

α) Ἐκδόσεις

89. Markos Antonios Foskolos *Fortounatos*. A critical edition with introduction, commentary and glossary Alfred L. Vincent, *Καίμπριτζ* 1973.

Ἐκδίδεται μὲ βάση τὸ αὐτόγραφο τοῦ ποιητῆ ποὺ περιέχεται στὸν cod. Marc. gr. cl. XI, ἀρ. 19 (colloc. 1394) φ. 342r-439r. Πρόκειται γιὰ διδακτορικὴ διατριβὴ ποὺ ὑποβλήθηκε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Cambridge τὸ 1973 καὶ ποὺ μέχρι σήμερα παραμένει ἀνέκδοτη.

β) Μελέτες

90. A. L. Vincent, «Ὁ ποιητὴς τοῦ Φορτουνάτου. Ἀνέκδοτα ἔγγραφα γιὰ τὸ Μάρκο Ἀντώνιο Φώσκολο», *Θησαυρίσματα*, 4(1967) 53-84, πίν. ΣΤ'-Η'.

Δημοσιεύονται 17 έγγραφα της περιόδου 1643 ως το 1662 που αναφέρονται στη ζωή και τη δράση του ποιητή του Φορτουνάτου Μάρκου 'Αντωνίου Φώσκολου.

91. A. L. Vincent, «Νέα στοιχεία για το Μάρκο 'Αντώνιο Φώσκολο. 'Η διαθήκη του και άλλα έγγραφα», *Θησαυρίσματα*, 5 (1968) 119-176, πίν. ΙΑ'-ΙΔ'.

Δημοσιεύονται νέα άγνωστα έγγραφα αναφερόμενα στο Μάρκο 'Αντώνιο Φώσκολο ανάμεσα στα όποια και η αντίγραφη διαθήκη του (περίοδος από 1595 ως 1662).

92. A. L. Vincent, «'Ο κεφαλονίτης γιατρός Λούρας στην κρητική κωμωδία Φορτουνάτος», *'Η Κεφαλονίτικη Προόδος*, τ. 2, τεύχ. 23-24 (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1973) 236-239.

93. A. L. Vincent, *Μάρκον 'Αντώνιον Φωσκόλου Φορτουνάτος*, University of Birmingham, 22 March 1976, σ. 6.

Πρόγραμμα θεατρικής παράστασης που δόθηκε με την ευκαιρία του «tenth spring Symposium of Byzantine Studies» στο Birmingham.

94. Γ. Ν. Χατζηδάκις, «Μικράι συμβολαί εις την ιστορίαν της Μεσαιωνικής και Νεωτέρας Γλώσσης», στο Γ. Ν. Χατζηδάκις, *Γλωσσολογικά 'Ερευναι*, τ. Β, 'Αθ. 1977 [Λεξικογραφικόν Δελτίον, Παράρτημα, 2], σ. 418-446.

[5. Σημειώσεις εις Φορτουνάτον (σ. 434-446)]. Παρατηρήσεις στην κριτική έκδοση Ξανθουδίδη [Βλ. Μανούσκακας, άρ. 144 και 148].

Γ' ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

1. Γεώργιου Χορτάτση, Πανώρια (= Γύπαρης), (μεταξύ 1585 και 1600)

η) 'Εκδόσεις

95. Γεώργιου Χορτάτση, *Μανώρια*, Κριτική έκδοση με εισαγωγή, Σχόλια και Λεξιλόγιο 'Εμμανουήλ Κριαρά, Θεσσαλονίκη 1975 [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 2].

[1. Εισαγωγή (σ. 3-49).—2. Το κείμενο (σ. 51-194).—3. Σχόλια (σ. 195-208).—4. Λεξιλόγιο (σ. 209-295)]. Στη νέα αυτή έκδοση που στηρίζεται και στα τρία γνωστά χειρόγραφα που παραδίδουν το έργο: το Marc. gr. cl. XI, άρ. 19 (colloc. 1394) φ. 147r-177v, το Athen. gr. 2978, φ. 51r-58r και Δαπέργολα, προτάσσεται έμπεριστατωμένη Εισαγωγή για όλα τα φιλολογικά προβλήματα-ζητήματα της Πανώριας. Το κείμενο ακολουθείται από Σχόλια και πλουσιότατο Λεξιλόγιο. Με βάση τα δυο πρώτα χειρόγραφα το έργο είχε έκδοθει κριτικά από τον ίδιο το 1940 [βλ. Μανούσκακας, άρ. 166].

ΚΡΙΣΕΙΣ: Στυλιανός Ἀλεξίου, *Ἑλληνικά*, 29 (1976) 381-388.—Κ. Θ. Δημαρᾶς, ἐφ. *Τὸ Βῆμα*, φ. 9465 (30 Ἀπριλίου 1976) 1,2.—Ἀντ. Φ. Κατσουρός, *Νέα Ἑστία*, 100 (1976) 1313-1315.—Φ. Κ. Μπουμπουλίδης, ἐφ. *Ὁ Ἐλεύθερος Κόσμος*, φ. 3188 (11 Δεκεμβρίου 1976) 2.—Ι. Μ. Χατζηφώτης, *Κριτικά Φύλλα*, 5 (1976) 153. Βλ. καὶ τὸν ἀρ. 102.

β) Μελέτες

96. Ἰωάννα Καραγιάννη, «Παρατηρήσεις στὴν “Εὐγένειαν”», *Ἑλληνικά*, 23 (1970) 346-352.

Διατυπώνεται ἡ ἄποψη ὅτι ὁ Θ. Μοντσελέζε, ποιητὴς τῆς «Εὐγένειας», γνώριζε τὴν Πανώρια ὅπως αὐτὴ παραδίδεται ἀπὸ τὸ χειρόγραφο Δαπέργολα.

97. Χρυσούλα Τσικριτσῆ, «Κρητικὰ ἐπώνυμα ἐξ ὀνομάτων φυτῶν καὶ ζώων», *Κρητικά Χρονικά*, 23 (1971) 440-466.

Στὴ σ. 448 ἐτυμολογία τοῦ Γύπαρης.

98. Ἀπόστολος Σαχίνης, «Κριτικὲς παρατηρήσεις στὴν Πανώρια τοῦ Χορτάτση», *Ἀθηνᾶ*, 73-74 (1972-1973) 207-230.

Παρατηρήσεις γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὴν κριτικὴ του ἔκδοσις. Βλ. ἀκόμα τοὺς ἀρ. 6 καὶ 99. [Ἀναδημοσιεύθηκε: Ἀπ. Σαχίνης, *Γύρο στὸ Κρητικὸ Θέατρο*, Θεσσαλονίκη 1980, σ. 7-53]

99. Ἐμμ. Κριαρᾶς, «Ἐλεγχος παρατηρήσεων τοῦ Α. Σαχίνη στὴν Πανώρια τοῦ Χορτάτση», *Ἑλληνικά*, 28 (1975) 425-431.

100. Ἐμμ. Κριαρᾶς, «Ἡ Πανώρια τοῦ Χορτάτση καὶ ἡ νέα ἔκδοσις τοῦ κειμένου», *Νέα Ἑστία*, 99 (1976) 376-382.

101. Θεοχάρης Δετοράκης, «Γλωσσικὲς καὶ ἐρμηνευτικὲς παρατηρήσεις σὲ κρητικὰ κείμενα», *Κρητολογία*, τεύχ. 8 (Ἰανουάριος - Ἰούνιος 1979) 123-125: Πανώρια.

Γιὰ τὸν προβληματικὸ τύπο «δοκριές».

102. Ἀγαπητὸς Γ. Τσοπανάκης, «Φιλολογικὲς παρατηρήσεις στὴν Πανώρια καὶ τὸν Στάθη», *Κρητολογία*, τεύχ. 8 (Ἰανουάριος - Ἰούνιος 1979) 57-65: Πανώρια.

2. Ἀνώνυμου, ὁ Πιστικὸς Βοσκὸς (ἀρχὲς τοῦ ΙΖ' αἰώνα)

α) Ἐκδόσεις

103. *Ὁ Πιστικὸς Βοσκὸς Der treue Schäfer. Der Pastor Fido des G. B. Guarini von einem Anonymus im 17. Jahrhundert in kretische*

Mundart übersetzt, Erstausgabe von Perikles Joannou, Βερολίνο 1962.

[1. Einleitung (σ. 1-28) · — 2. Κείμενο (σ. 29-258) · — 3. Γλωσσάρι (σ. 259-308)].

Ἐκδίδεται μετὰ βάρη τὸ Marc. gr. cl. IX, ἀρ. 24 (colloc. 1472) φ. 1r—136r. Ἡ ἀξία τῆς ἔκδοσης ἔχει ἀμφισβητηθεῖ.

ΚΡΙΣΕΙΣ: H. Schreiner, *Byzantinische Zeitschrift*, 57 (1964) 151-157 — E. Kriaras, *Orientalische Literaturzeitung*, 60 (1965) 460-463. Βλ. καὶ τὸν ἀρ. 104.

β) Μελέτες

104. E. Kriaras, «Bemerkungen zum text des Πιστικὸς Βοσκὸς in der ausgabe von P. Joannou», *Byzantinische - Neugriechische Jahrbucher*, 19 (1966) 277-284.

Παρατηρήσεις στὸ κείμενο τοῦ Πιστικοῦ Βοσκοῦ· ὑποστηρίζεται ἡ ἀνάγκη προσεκτικότερης ἐπανεκδόσεως τοῦ ἔργου.

105. P. Joannou, «Richtlinien zur Herausgabe metabyzantinischer neugriechischer Texte in dialektform», *Byzantinisch Zeitschrift*, 60 (1967) 269-272.

Βλ. τὸν ἐπόμενον ἀριθμὸ.

106. Ἐμμ. Κριαρᾶς, «Ἐκδοτικὰ σφάλματα καὶ βασικὲς ἀρχὲς γιὰ τὴν ἔκδοση νεοελληνικῶν κειμένων», *Ἑλληνικά*, 22 (1969) 163-172.

Συζητοῦνται καὶ ἀντικρούονται οἱ διατυπωμένες στὸν ἀρ. 105 ἀπόψεις.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Λ. Πολίτης, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 480.

107. Νίκη Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδης, «Ὁμοιότητες στὸν Πιστικὸ Βοσκὸ καὶ τὸν Κατζοῦρμπο», *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 374-378.

Διαπιστώνονται νοηματικὲς καὶ φραστικὲς ὁμοιότητες στὸ κείμενο τοῦ Πιστικοῦ Βοσκοῦ καὶ τοῦ Κατζοῦρμπο. Ὑποστηρίζεται ἡ ἐξάρτηση τοῦ Χορτάτση ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Guarini καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ μετάφραση τοῦ ἄγνωστου κρητικοῦ καὶ τοποθετεῖται ἡ συγγραφή τοῦ Πιστικοῦ Βοσκοῦ πρὶν ἀπὸ τὸν Κατζοῦρμπο (1595-1600).

108. Νίκη Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδης, «Ὁ Πιστικὸς Βοσκὸς καὶ τὰ ἔργα τοῦ Χορτάτση», *Θησαυρίσματα*, 15 (1978) 80-97.

Ἐξετάζεται ὁ Πιστικὸς Βοσκὸς σὲ σχέση μετὰ τὰ ἔργα τοῦ Χορτάτση καὶ διαπιστώνεται χρῆση ὁμοίων ἐκφραστικῶν μέσων, κοινῶν ἐκφράσεων καὶ κοινῶν, σπάνιων γλωσσικῶν τύπων. Διατυπώνεται τὸ ἐνδεχόμενον νὰ προέρχεται καὶ ὁ Πιστικὸς Βοσκὸς ἀπὸ τὸν ποιητὴ τῆς Ἑρωφίλης.

ΚΡΙΣΕΙΣ: A. Hohlweg, *Byzantinische Zeitschrift*, 73 (1980) 142.

Δ' ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

1. Ἀνώνυμου, Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ (γύρω στὰ 1600)

α) Ἐκδόσεις

109. *Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ*, Μικρὰ ἔκδοσις μετ' εἰσαγωγῆς καὶ Λεξιλογίου ὑπὸ Γεωργίου Α. Μέγα. Ἐκδόσις δευτέρα ἀναθεωρηθεῖσα, Ἀθῆναι 1965.

[1. Εἰσαγωγή (σ. 3-8)· —2. Κείμενο (σ. 9-48)· —3. Γλωσσάριον (σ. 49-64)].
Τὸ κείμενο ἀνατυπῶνεται ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν Μέγα τοῦ 1954 [βλ. Μανούσακας, ἀρ. 189].

110. Βιτσέντζου Κορνάρου *Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ*. Ἀνώνυμου *Ἡ Εὐμορφὴ Βοσκοπούλα*. Προλεγόμενα, Εἰσαγωγή, Κείμενα, Λεξιλόγιον ὑπὸ Ν. Β. Τωμαδάκη, Ἀθῆναι, Γρηγόρης [1971].

[1. Εἰσαγωγή (σ. 7-37)· —2. Κείμενον (σ. 38-66)· —3. Λεξιλόγιον (Θυσίας καὶ Βοσκοπούλας), (σ. 89-99)].

Τὴν Εἰσαγωγή ἀποτελοῦν εἴτε μελέτες τοῦ ἐκδότη, ποὺ ὅμως δὲν σχετίζονται ἅμεσα μὲ τὸ κρητικὸ ἔργο, εἴτε διάφορα ἀποσπάσματα ἀπὸ θρησκευτικὰ, πατερικὰ καὶ ὕμνογραφικὰ κείμενα μὲ θέμα τὴ βιβλικὴ θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Πρωτότυπο εἶναι μόνον τὸ «Σημείωμα διὰ τὴν Θυσίαν καὶ τὰς ἐκδόσεις τῆς» (σ. 35-37). Ὡς πρὸς τὸ κείμενον σημειώνεται: «Εἰς τὴν ἔκδοσιν ὠφελήθην τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν κριτικὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Μέγα καὶ δὴ τὸ κριτικὸν τοῦ ὑπόμνημα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσας διορθώσεις καὶ παρατηρήσεις προέτειναν ἄλλοι μελετηταί. Ἐδῶσα περισσότερον θέσιν εἰς τὸ Μαρκαντὸν χειρόγραφον... Τὸ ὀρθογράφησα δὲ φιλολογικῶς καὶ συντηρητικώτερον τῶν προηγουμένων ἐκδοτῶν» (σ. 37).

111. Βιτσέντζου Κορνάρου *Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ*. Εἰσαγωγή Ἀγγελου Τερζάκη, Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Ἑλένη Τσαντσάνογλου, Ἀθήνα, Ἑρμῆς, 1975 [Νέα Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, 14].

[1. Εἰσαγωγή: Τὸ κείμενον καὶ τὸ δράμα (σ. 9-33)· —2. Κείμενον (σ. 35-37)· —3. Γλωσσάριον (σ. 79-86)· —4. Κρίσεις γιὰ τὴ θυσία τοῦ Ἀβραάμ (σ. 87-119)].

Στὴν Εἰσαγωγή γίνεται ἐμπεριστατωμένη ἀναφορὰ στὸ ἔργο καὶ τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζει· τὸ κείμενον καταρτίστηκε μὲ βάση τὴν ἔκδοσιν Μέγα καὶ τὴ σχετικὴ μὲ τὴν ἀποκατάστασίν του μεταγενέστερη βιβλιογραφία.

β) Μελέτες

112. Γεώργιος Γ. Ἀλυσανδράτος, «Ἀγνωστὴ βενετικὴ ἔκδοσις τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ», *Ὁ Ἑρμηνεύτης*, 4 (1966) 161-170.

Παρουσιάζεται ἄγνωστὴ ἔκδοσις τῆς Θυσίας τοῦ 1836 —ἀντὶ 1386 ποὺ ἀναγράφεται στὴν προμετωπίδα. Βλ. καὶ τὸν ἀρ. 117.

113. Γ. Α. Μέγας, «Δύο χειρόγραφα τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ», *Λαογραφία*, 25 (1967) 587-601.

Βλ. Μανούσκακας, ἄρ. 196.

114. Γ. Α. Μέγας, «Κείμενον καὶ γλώσσα τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ» *Λαογραφία*, 25 (1967) 602-633.

Βλ. Μανούσκακας, ἄρ. 205.

115. W. F. Bakker, «Some remarks on Megas' Commentary on the Sacrifice of Abraham», *Κρητικά Χρονικά*, 21 (1969) 130-133.

ΚΡΙΣΕΙΣ: Ε. Τσαντσάνογλου, *Ἑλληνικά*, 24 (1971) 489.

116. W. F. Bakker, «The Sacrifice of Abraham a drama?», *Κρητικά Χρονικά*, 21 (1969) 515-518.

Συαγραφεῖται ἡ δραματικὴ κλίμακα τοῦ ἔργου.

117. Ἐλευθέριος Πλατάκης, «Μία ἐκδοσις τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ τοῦ ... 1386», *Ἀμάλθεια*, 4 (1973) 117-120.

Ἀποκαθίσταται τὸ τυπογραφικὸ σφάλμα τῆς προμετωπίδας (1836 ἀντὶ 1386) καὶ παρουσιάζεται ἡ ἐν λόγῳ ἐκδοσις — ἀγνοεῖ τὸν ἄρ. 112.

118. Ἀπόστολος Σαχίνης, «Κριτικὲς παρατηρήσεις στὴ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ τοῦ Κορνάρου», *Βυζαντινά*, 5 (1973) 59-86.

Ἐξαίρεται τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο τοῦ ἔργου. [Ἀναδημοσιεύτηκε: Ἀπ. Σαχίνης, *Γύρο στὸ Κρητικὸ Θέατρο*, ὁ.π., σ. 55-117].

ΚΡΙΣΕΙΣ: Κ. Μιχαήλ, *Νέα Πορεία*, 19 (1973) 189-190 — P. Yannopoulos, *Byzantion*, 44 (1974) 586-587 — Γιάννης Χατζίνης, *Νέα Ἑστία*, 95 (1974) 415-416.

119. W. F. Bakker, «Structural differences between Groto's "Lo Isach" and "The Sacrifice of Abraham"», *Folia Neohellenica*, 1 (1975) 1-26.

120. W. F. Bakker, «Lo Isach τοῦ Luigi Groto καὶ ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Μία συμβολὴ σὲ μιὰ σύγκριση τοῦ περιεχομένου τους», *Παρνασσός*, 19 (1977) 175-192.

[1. Γενικά (σ. 175-179)· —2. Ἡ Σάρρα (σ. 179-184)· —3. Οἱ Δούλοι (σ. 184-186)· —4. Ὁ Ἰσαάκ (σ. 186-189)· —5. Ὁ Ἀβραάμ (σ. 189-192)].

121. W. F. Bakker, *The Sacrifice of Abraham. The Cretan Biblical Drama Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ and Western European and Greek Tradition*, University of Birmingham 1978.

[1. Introduction (σ. 1-3)· —2. The plot (σ. 5-44)· —3. The characters (σ. 45-90)· —4. The poet's intentions (σ. 91-105)· —5. Conscious artistry or plain adoption? (σ. 106-118)].

Εξετάζεται ή Θυσία του Ἀβραάμ σὲ σχέση με ἀνάλογα ὡς πρὸς τὸ θέμα ἔργα τῆς Ἰταλικῆς, Γαλλικῆς, Γερμανικῆς καὶ Ἀγγλικῆς Λογοτεχνίας, με θεολογικά κείμενα καὶ με τὸ κοντάκιο τοῦ Ρωμανοῦ «Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ»· ἐξαίρεται ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία τοῦ κρητικοῦ ἔργου.

122. A. L. Vincent - Τάκης Κωνσταντόπουλος, «Θεατρικὴ κριτική: Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ», *Τὸ Γιοφύρι*, τεύχ. 1 (Φεβρουάριος 1978) 64-66.

Με ἀφορμὴ τῆ θεατρικῆ παράστασης τῆς Θυσίας ἀπὸ τὸ Hellenic Theatrical Group τοῦ Σόδνεϋ (21, 22 καὶ 29 Ὀκτωβρίου 1977) διατυπώνονται παρατηρήσεις γιὰ τὸ διασκευασμένο στὴν κοινὴ ἐλληνικὴ κείμενο τῆς παράστασης καὶ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου.

123. W. F. Bakker, «Οἱ παλιὲς ἐκδόσεις τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ», *Ἡ Ἑρανιστής*, 15 (1978-1979) 23-74.

[1. Εἰσαγωγικὲς παρατηρήσεις (σ. 23-25)· — 2. Ἡ τουρκικὴ μετάφραση (σ. 25-35)· — 3. Οἱ ἐκδόσεις (σ. 35-71)· — 4. Οἱ ἐκδόσεις καὶ ἡ κριτικὴ ἐκδοσις (σ. 71-74)].

Μελετᾶται ἡ ἐντυπὴ παράδοσις τῆς Θυσίας καὶ ἐκτιμᾶται ἡ ἀξία τῆς γιὰ μιὰ νέα κριτικὴ ἐκδοσις τοῦ ἔργου.

Ε' ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Ἡ παραπομπὴ γίνεται: στὸν ἀριθμὸ τοῦ λήμματος. Δὲν εὐρετηριάζονται:

Κρητικὸ Θέατρο καὶ Κρητικὴ Λογοτεχνία.

«Ἀβραάμ θυσία» βλ. «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ»

ἀκαδημίες: ἰταλικὲς 4· κρητικὲς: τῶν Stravaganti 4, 8· τῶν Vivi 40

Ἀλεξίου Στυλιανός 1, 10, 29, 40, 45, 49, 78

Ἀλυσανδράτος Γεώργιος Γ. 112

ἀνάγνωση κρητικὴ 30, 31, 40

ἀνώνυμος 3, 9

«Ἀπαρνημένη τῶν Χανίων» ἀνωνύμου 5

Accademia Olimpica 4

«Aminta» T. Tasso 50

Angulara Francesco 32

Ariosto Lodovico 80, 56

Βαρίκας Βάσος 69

Βασιλείου Πάνος 78, 83

«Βασίλειος ὁ Ροδολίνος» Ἰωάννη Ἀνδρέα Τρώιλου 24, 64 - 66· ἐκδόσεις 34· ποιητῆς 65

Βασταρούχας Γεώργιος 54, 55

Βέης Νίκος Α. 45

Βλαστός Παῦλος Γ. βλ. «Πανάρατος»

«Βοσκοπούλα» ἀνωνύμου 110

«Βοσκός Πιστικός» βλ. «Πιστικός Βοσκός»

Bakker W. F., 115, 116, 119, 120, 121, 123

Bancroft-Marcus Rosemary 32, 38

- Beck H. - G. 5, 33
 Bursian C. 50
 Γιαόκος Δημήτρης 54
 Γριτσόπουλος Τάσος Α. 2
 «Γύπαρης» βλ. «Πανώρια»
- «Callisto» Luigi Groto 6
 Calmo Andrea 41
 commedia: dell' arte 7· erudita 7·
 poliglotta 36· veneziana 7
 Cortellazzo Manlio 20
 Coutelle Louis 17, 33
- Δασκαλόπουλος Δημήτρης 34
 Δεδούση Χριστίνα Β. 71
 Δετοράκης Θεοχάρης 57, 77, 86, 101
 Δημαράς Κ. Θ. 29, 69, 95
 δημοτικά τραγούδια: κρητικά 10
- Da Molino Antonio 26
 Della Porta G. B. 73, 78
- «Ερωτόκριτος» Βιτσέντζου Κορνάρου
 5, 13, 22
 «Ερωφίλη» Γεωργίου Χορτάση 12,
 13, 15, 22, 24, 43 - 63· εκδόσεις 34·
 παραλλαγές κρητικές 57 (βλ. και
 «Παρνασσός») πηγές 56· χορικῶν 50
 35, 67, 84
 Εὐαγγελάτος Σπύρος Α. 11, 14, 15,
 35, 67, 84
 «Εὐγένια» Θ. Μοντσελέζε 96
- «Fanciula» G. - B. Mazzi 70
 «Gerusalemme Liberata» T. Tas-
 so 53
 «greghesco» 17, 20, 33, 36, 41
 Groto Luigi 6, 119, 120
 Guarrini G.-B. 103, 107
- Ζάκυνθος 67
 «Ζήνων» ἀνωνύμου 12, 24, 67 - 68· ἐκ-
 δόσεις 34· ποιητής 67· τόπος συγγρα-
 φῆς 67, 68· χρονολόγηση 67, 68
 Ζώρας Γ. Θ. 46, 82
- Ἡλιού Φ. Η. 64
- Hohlweg A. 63, 108
- θέατρο: ἐπιτανησιακὸν 11, 14, 30, 35,
 39· ἰταλικὸν 4, 7, 39, 42
 Θεόκριτος 9
 Θεοτοκόπουλος Δομήνικος 1
 θρησκευτικὸν δράμα · βλ. «Θυσία τοῦ
 Ἀβραάμ»
 «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ» 13, 24, 109-123·
 ἐκδόσεις 34, 112, 117, 123
- Ἰντερμέδια Κρητικοῦ Θεάτρου 21, 24
 32· πηγές 32· ποιητής 32
 Ἰορδανίδης Γιάννης Γ. 28
 Ἰουλιανὸς Ἰωάννης, τυπογρ. 64
- «Il re Torrismondo» T. Tasso 64
 «Isach» Luigi Groto 119, 120
- Jeffreys Elizabeth M. 63
 Joannou Pericles 103, 104, 105
- Κακουλίδης (—Πάνου) Ἑλένη 10, 12,
 13, 16, 43, 50
 Καλλέργη οἰκογένεια 8
 Καραγιάννη Ἰωάννα 96
 Καρακάλος Ξ. Ι. 2
 Κάττρο βλ. Χάνδακας
 «Κατζούρμπος» Γεωργίου Χορτάση 12,
 21, 24, 28, 41, 69-77, 107· ἐκδό-
 σεις 34· πηγές 70, 73
 Κατσουρὸς Ἀντώνιος Φ. 95
 Κεφαλλονιά 67
 Κορνάρος Βιτσέντζος 1, 22, 23, 110,
 111, 118
 Κρέτση—Λεοσίγη Π. 46
 «Κρητικοῦ» ἐπισόδιον 5
 Κριαρᾶς Ἑμμ. 12, 62, 74, 95, 99,
 100, 103, 104, 106
 Κωμωδία: κρητικὴ 24, 28, 41, 69,
 71· πηγές 7· λατινικὴ 71· βλ. και
 «Κατζούρμπος», «Στάθης», «Φορτου-
 νάτος»
 Κωνσταντόπαιδος Τάκης 122
 Κώνστας Κ. Σ. 47, 58
- Λούκαρις Κύριλλος 1

«La Spagnolas» A. Calmo 41

Lazzerini Lucia 36, 41

lingua franca 33

Μακρής Σόλων 62

Μανούσκακας Μ. Ι. 2, 33, 64, 78

Μαρινάκη Στέλλα Έμμ. 42

Μέγας Γεώργιος 46, 48, 109, 110,

111, 113, 114, 115

«Μεταμορφώσεις» Όθιδίου 32' 6λ. και

Anguilara Francesco

Μιχαήλ Κ. 118

Μοντσελέζε Θ. 96

Μουλλάζ Παναγιώτης 69

μπάρνι 11, 30' ιταλικό 19, 27

Μπουμπουλίδης Φαίδων Κ. 16, 64, 78,

95

Martini Lidia 68, 78, 81, 86, 88

Maggi G. B. 70

Merlier Octave 9

Νίτσος Κώστας 3

Ντετζιόρτζιο Λορέντζο 44

Ντόκος Κωνσταντίνος 65

Ξανθουδίδης Στέφανος 43, 44, 49, 50,

53, 94

Oddi Sforza 85

«Olimpia» G. B. della Porta 73

«Orlando Furioso» L. Ariosto 56,

80

Παναγιωτάκης Ν. Μ. 4, 8

Παναγιωτόπουλος Ι. Μ. 69

«Πανάρατος» (λαϊκή διασκευή της

Έρωφίλης) παραλλαγές: Άμφιλο-

χίας 46, 47, 55, 61' Άρτας 54,

55' Ίωαννίνων 61' Καρπενησίου 47,

58, 60' Ρεθύμνου (Π. Γ. Βλαστός)

48' Ρεθύμνου (Πουσοσπίτι) 48

«Πανώρα» (= «Γρυπάρης») Γεωργίου

Χορτάτση 6, 12, 22, 24, 95—102

Παπαγεωργίου Σόφη 66

Παπατριανταφύλλου — Θεοδωρίδη Νί-

κη 53, 107, 108

Πηδώνια Κομνηνή 22, 37

«Πιστικός Βοσκός» άνωνύμου (κρη-

τική μετάφρ. τοῦ «Pastor Fido» τοῦ

G. B. Guarini) 12, 103-109' ποιη-

τής 108' χρονολόγηση 107

Πλατάκης Έλευθέριος 117

ποιμενικό δράμα · 6λ. «Πανώρα» και

«Πιστικός Βοσκός»

ποιμενική ποίηση: ιταλική 5, 6' κρη-

τική 5, 6

Πολίτης Λίνος 5, 6, 7, 9, 11, 29,

49, 59, 69, 75

Πολυμέρου-Καμηλάκη Αίκ. 60

«Pastor Fido» G. B. Guarini 103

Pecoraro Vincenzo 21, 50, 73, 78, 85

Pontani F. M. 69, 79

«Prigione d' amore» Sforza Oddi 85

Prussis Costas 9

Pertusi A. 33

Puchner Walter 30, 39, 78

Ρέθυμνο 40, 48, 65

«Ροβολίνος» · 6λ. «Βασίλειος ο Ροβο-
λίνος»

Ρωμανός ο Μελωδός 121

Rosenthal - Kamarinea Isidora 13

Σάθας Κ. Ν. 22, 50

Σαχίνης Άπόστολος 6, 98, 90, 118

Σολομός Άλέξης 24, 43

Σολομός Διονύσιος 9

«Στάθης» άνωνύμου 12, 24, 78-78-88'

ἐκδόσεις 34' πηγές 80, 85' ποιητής

78' χάρματα 78' χρονολόγηση 78,

84

Συμεωνίδης Χαράλαμπος Π. 76

Schareika Helmut 13

Schmidt Leopold 46

Schreiner H. 103

«Sofonisba» G. G. Trissino 50

Spadaro Giuseppe 18, 56, 78, 80, 87

Τερζάκης Άγγελος 111

τραγωδία κρητική' 18 6λ. και «Έρω-

- φιλή» «Βασιλεὺς ὁ Ροδολίνος» «Ζή-
νων»
Τρώιλος Γεώργιος τοῦ Ἰωάννη- Ἀν-
δρέα 65
Τρώιλος Ἰωάννης- Ἀνδρέας 31, 64-66
Τσαντσάνογλου Ἐλένη 111, 115
Τσικριτσῆ-Κατσανάκη Χρυσούλα 31, 97
Τσοπανάκης Ἀγαπητὸς Γ. 88, 02
Τωμαδάκης Ν. Β. 110

Tasso T. 50, 53, 64
«Torrismo βλ. «Il re Torrismon-
do»
Trapp Erich 78
Trissino G. G. 50

Van Gemert Arnold 19
Vincent Alfred L., 17, 25, 26, 51,
52, 70, 72, 89, 90, 91, 92, 93, 122
Vitti Mario 19, 23, 24, 27

«Φορτουνάτος» Μάρκου- Ἀντωνίου Φώ-
σκολου 12, 24, 52, 89-94 ἐκδόσεις
34
Φώσκολος Μάρκος - Ἀντώνιος 52, 90,
91
Φωτόπουλος Κ. Ι., 61

Χάνδακας 1, 4, 8
Χατζηγιακουμῆς Ἐμμ. Κ. 9
Χατζηφώτης Ι. Μ. 95
Χατζιδάκης Γεώργιος 94
Χατζίνης Γιάννης 118
χεῖρόγραφα τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου:—

Ἐρωφίλη:—α) Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ.
Ἑταιρείας Θ. 62 (16) [Πρώην συλ-
λογῆς Saibante καὶ Legrand] 53,
63, 73.— β) Ἐθνικὴ Βιβλιοθ. Μο-
νάχου, ms. gr. 590, 53.— γ) Πα-
νεπιστ. Birmingham mss. 13/i/17
[πρώην συλλογῆς Phillips] 51, 52.
Ζήνωνας:—Marc. gr. cl. XI, ἀρ.
19 (colloc. 1394) φ. 117^r-145^v.
Θυσία τοῦ Ἀβραάμ:—α) Marc. gr.
cl. XI ἀρ. 19 (colloc. 1394) φ.
210^r - 235^r, 110, 113.— β) Κολυ-
βᾶ-Λοβέρδου ἀρ. 224, 113 Κατ-
ξοῦμπος:—Athen. gr. 2978, φ.
59^r - 107^v [πρώην Βεργωτῆ] 69
Πανώρια:—α) Marc. gr. cl. XI
ἀρ. 19 (colloc. 1394) φ. 147^v -
58^v [πρώην Βεργωτῆ] 95. γ) Δα-
πέργολα φ. 1^r - 77^v, 95, 96. Πι-
στικός Βοσκός:—Marc. gr. cl. IX
ἀρ. 24 (colloc. 1472) φ. 1^r - 136^v
103. Στάθης: Marc. gr. cl. XI ἀρ.
19 (1694) φ. 180^r - 207^v, 78. Φορ-
τουνάτος:—Marc. gr. cl. XI ἀρ.
19 (colloc. 1934) φ. 342-439^v, 89.
Χορτάτης Γεώργιος 7, 22, 23, 31,
37, 38, 43—63, 69—77, 95—102,
108
Χορτάτης Γεώργιος τοῦ Ἰωάννη 15

Walton Francis R. 64
Yannopoulos P. 118

Στέφανος Ε. Κακλαμάνης